

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

ONBES GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASET İKTİSAT KÜLTÜR DERGİSİ

1 Temmuz 1957 — 60 Kuruş — Cilt VII

Sayı: 79

Tel: 27531 — Posta Kutusu 131, Ankara

İÇİNDEKİLER

GÜVEN NASIL KURULABİLİR?	1
ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI:	
Hürriyetin Son Kalesi; Kırşehir Kanunu; Pahalılık hikâyesi; Tarafsızlık Meselesi; Sendika Birliklerinin Hepsini Neden Ka- patılmıyor? Türk - İş'in Üçüncü Kongresi; Personel İdaresinde Sistemsizlik; Maca- ristan Hakkında Birleşmiş Milletler Ra- poru; Kısa Notlar	2-7
Madalyonun Ters Tarafı	7
İNCELEMELER:	
"Medenî Kanun Devrimi" ni Savunmalıyız Dr. Muammer AKSOY	9
Yeni Osmanlıların Hakikî Hüviyeti (I) Şerif MARDİN	11
İktisadî Gelişme ve Dış Ticaret	
Özetliyen : Aydın YALÇIN	13

OKURLARIN FORUMU:

Seçimi Kim Kazanacak? (M. F. Tümen);
Memleketin Çilesi (B. Öztemiz); Tarafsız-
lık Meselesi (O. Barlas); Köy Dâvası Ü-
zerine (Z. Oturanlı); Bahar Havasına
Dair (R.C. Bölükbaşıoğlu); Zihniyet Dev-
rimi (İ. H. Nudrah); Özleyiş (C. Yazgan) 15-18

KÜLTÜR VE SANAT:

Faulkner ve Gelenek ..... || **N. MENEMENÇİOĞLU** ..... | 18 |
| Sait Faik Armağanı, yahut Kaybeden Ka- zaniyor ..... | **Bekir ÇİFTÇİ** 19 |

MÜZİK:

Ankara Devlet Konservatuvarı; Solfasol
Konservatuvarı müdürünün Nutku; Wag-
ner Festival ..... **Bedi SEVİN** 21 |

TİYATRO:

Perdeler Kapandı (Güner SUMER) ..... 21 |

GÜVEN NASIL KURULABİLİR ?

Bu sayıda bir okur mektubunda da belirtildiği gibi, halkın devlet adamlarına ve siyasî liderlere karşı güveni esaslı bir şekilde sarsılmıştır. Şimdiki iktidarın, muhalefetteyken yaptığı vaadlerle iktidara geldikten sonraki icraatı arasında, bugün en basit vatandaşın bile gözünden kaçmayan uçurum, duyulan bu güvensizliğin en mühim sebeplerinden biridir. Halk, muhalefetteyken samimî ve heyecanlı bir şekilde yapılan vaadlerin, iktidara gelindikten sonra nasıl unutulduğunu görerek, bundan umumî bir kaide çıkarmaya temayül etmektedir. Bugün muhalefet saflarında bulunanların tenkid ve va-

atlerini dinleyip, «yarın siz iktidara geldiğinizde bu sözleri tutacağınıza nasıl emin olalım?» tarzında cevap verildiği sık sık görülmektedir.

Bugün halkımızı muayyen istikametlere sevkede bilmek, âmme hayatımızda yapılması, başarılması zarurî olan bazı işleri tahakkuk ettire bilmek için, halkta sarsılmış olan bu güvenin yeniden tesis edilmesi lâzımdır. Bunun için, duyulan güvensizliğin sebeplerini iyice tahlil etmemiz, derin kaynaklarını bulmaya çalışmamız gerekir.

Siyasî hayatımızda güvensizliği doğuran sebeplerin basında hiç şüphesiz, ortaya atılan bir fikrin, bir iş plâ-

nının tahakkuk ettirilmesini önleyen â-miller gelmektedir. Şimdiki iktidarın muhalefet yıllarında ortaya attığı fikirleri, teşebbüsleri devam ettiremeyişinin derin sebepleri vardır. Bugün umumiyetle yapıldığı gibi, işi liderlerin şahsiyetlerine, ahlâkî ve içtimâî hususiyetlerine, samimiyetsizliklerine hamlederek izah etmek tatminkâr bir teşhis sayılamaz. Türk politikasında müşahede ettiğimiz bu istikrarsızlık halinin çok daha derin kökleri bulunmak icabeder.

Vaatlerin tutulamayışı, söylenenlerin tam aksinin yapılmasına şahit olu-şumuz, herşeyden önce muhalefet devresindeki fikrî ve mânevî hazırlıksızlığın

bir neticesidir. Muhalefet yıllarındaki hazırlık noksanı, iktidara gelindiğinde, iş ve icraat mes'uliyeti ile karşılaşıldığı vakit, âmme hayatımızdaki istikrarsızlığın en mühim âmili olmaktadır. Demokrat Parti tecrübesi bize bunu telkin eden bir misaldir. Muhalefet yıllarında şuurlu, disiplinli ve metodlu bir şekilde fikrî hazırlık yapılamadığı için, bu partinin icraatı, görülmemiş derecede tenakuzlara boğulmuş, atılan her adım kısa zamanda mâkûs neticeler doğurduğu için, icra mes'uliyeti altında bulunanları, keyfî ve gayri mes'ul bir yola sürüklenmeye icbar etmiştir. Halbuki, kâfi hazırlık olsaydı, işlerin normal kanallarda seyri mümkün olacak, hükûmet, hissî, keyfî ve tenakuz dolu bir mecraya sürüklenmeyecekti.

Olgunlaşmış, iyi düşünülmüş bir fikir hazırlığı olmadan müsbet bir iş plânını etrafında, kollektif hareket organize edilmeden atılan her adım, yalnız siyasî sahada değil, içtimâî hayatın her safhasında, eninde sonunda bir istikrarsızlık unsuru olacaktır. Bugün siyasî partilerimizin hepsinde müşahede edilen, fikrî ve mânevi dağınıklığın, vatandaş üzerinde güvensizlik yaratan bir unsur olduğuna şaşmamak icabeder. Bir müddet evvel bu dergide Politika ve Eğitim başlıklı yazımızda belirttiğimiz gibi, kuvvetli her içtimâî hareketin menşesinde, iyi hazırlanmış, kütünelere iyi yayılmış fikir yapısının mevcudiyetini müşahede etmekteyiz. Metodlu araştırmalar ve sistemli düşünce mahsulü olan fikir iskeletinden mahrum bir içtimâî ve siyasî cereyan tasavvur edilemez. Hazırlıksız, gelişmiş güzel tesbit edilen parola ve tekerlemelerle, ilk ânda bir kıvılcıktan başlatılsa bile, bu, kısa zamanda sönmeye ve dağılmaya mahkûmdur. Demokrat Parti tecrübeleri bunun elle tutulur bir misalidir. Bugün fikrî muhtevasını kaybetmiş, mânevi bakımdan boşalmış bir uzviyet olarak, bu parti Türk siyasî hayatında menfaat, korku ve küçük kombinasyonlarla ayakta durmaya çalışan bir acube durumuna sokulmuştur. Bunun yegâne sebebi, kütleleri bir arada tutan içtimâî harcın, fikrî ve mânevi muhtevanın bugün artık bu uzviyette birleştirici rolünü kaybetmiş olmasıdır.

Bugün Türk politikasında görülen manzara, bir zamanlar batı Avrupa'da meselâ İngiltere'de kapitalizmin ilk meydana çıktığı devirlerde hâkim olan zihniyeti ve prensipleri andırmaktadır. Bugün bize rehber olan prensipler, mu-

ayyen bir metod ve disiplin çerçevesinde düşünülmüş hedeflere doğru, bilgi, sabır ve basiretle yürümek değildir. Uzun vâdeli hedefleri göze alarak, zahmetli çalışmalarla tesbit edilen bir iş plânının tahakkuk ettirilmesi usullerine henüz çok yabancıyız. Daima kısa vadeli hedefler ve mülâhazalarla hareket etmekteyiz. Tüccarımız ve iş adamız, anî hamlelerle, vurgunculuk ve fırsatçılıkla nasıl servet yapmaya çalışıyorsa, politikamız da, bundan çok farklı olmıyan metodlarla çalışmaktadır. Filhakika kapitalizmin ilk devirlerinde, iş yapmak ve zengin olmak, düriüst, metodlu, sabırlı ve zahmetli çalışmalarla olmuyordu. İngilizler uzunca bir müddet korsanlıkla zengin olmıya çalıştılar. Filhakika, Londranın kuruluş ve gelişme yıllarında Kraliçe Elizabeth devrinde, büyük servetler böylece birikti. Fakat yavaş yavaş iş adamları, korsanlık suretiyle, kısa vadeli yollarla, kestirmeden giderek zengin olmanın aslında okadar akıllıca bir hareket olmadığını farkettiler. Korsanlık ve vurgunculuğun, maliyeti oldukça yüksek, geliri şüpheli ve devamsız bir kazanç yolu olduğu çok geçmeden anlaşıldı. Bunun üzerine Londra sitesinde, büyük tarihçi Sombart'ın belirttiği gibi «dürüstlük en iyi siyasettir» ve «bir centilmenin sözü onun kontratıdır!» prensipleri yerleşmeye başladı. Bundan sonra, aza kanaat ederek, devamlı, plânlı ve sabırlı çalışmalarla zengin olmak, başkasını soyarak değil onun da hakkını vererek, adalet ve müsavat şartları içinde işbirliği yaparak zengin olmak usulleri ve geleneği yerleşti. Âmme hayatında ve iş hayatında ahde vefa, verilen sözü tutma, haddi za-

tında uzun vadeli olarak bir şahsa daha büyük kazanç temin eden bir metod olarak kabul edildi.

Türkiye'de de hiç şüphe yok böyle bir devre gireceğiz. Politikanın bir vurgun olmadığını, kısa vadeli kazançlarla, büyük sermayeler toplanamayacağını daha iyi göreceğiz. Halkın bugün, profesyonel politikacıya karşı duyduğu şüphe bizi bu istikamete ergeç sevkedecektir. Siyasî hareketin, kafasında olgun fikirler olan siyasî liderler, bu fikirleri benimsiyen, kütlelere yayan ve bunları daimî tahlil ve tenkid süzgecinden geçiren aydın bir taraftar ve partili zümresi ile ancak istikrar kazanabileceğini göreceğiz. Bugün partili ve taraftar kadrosunun temsil ettiği efkârı umumiye, partilerin istikrarlı bir yol gütmelerini sağlayan bir teminat olmaktan uzaktır. Çok defa şekilsiz tasavvur, his ve temayüllerin tesiriyle yavaş yavaş gelmiş gayri mütecanis in-sanlar birçok partiler için bu kütle, söylenen nutukları alkışlayan, şeflerin arzularını tatmin eden ve çok defa sadakatsiz ve istikrarsız bir insan yığındır. Bu yığın ancak, akıllı ve şuurlu bir siyasî önderlik, devamlı ve sabırlı bir parti eğitimi ile istikrarlı bir kütle haline sokulabilir. Bunu yapmadan, partiler, araştırma, eğitim ve fikir yayma fonksiyonlarını hakkiyle yerine getirmeden, Türk politikası hiçbir zaman istikrara kavuşamayacak, halkın duyduğu haklı güvensizlik bir türlü yenilemeyecektir.

Bunu anladığımız gün, kütlelerin hasret duyduğu, kararlılık, güven ve ümit bu memlekette kök salmaya başlayacaktır.

Onbeş Günün Notları

Hürriyetin Son Kalesi

Dergimizde şimdiye kadar üzerinde belki en çok durduğumuz nokta hürriyetlerimizin tedricen kemirilmesi mevzuu olmuştur. Filhakika hürriyetsizlik, birden ortaya çıkan, anî olarak memleketi saran bir unsur değildir. Hürriyetsizlik, karanlık kuvvetlerin bir oyalama harbinde istihsal ettikleri zafere verilen isimdir. Vatandaşın bir demokraside müteyakkız bulunması mecburiyeti de zaten bu sebepten doğmaktadır.

Osman Bölükbaşı'nın masuniyetinin

kaldırılması meselesi bir çoklarımız için Bölükbaşı'nın "keyif kaçırıcı" şahsiyetinin siyaset ufuklarından kaldırılmasını istihdaf eden, şahsına yöneltilmiş bir hareket olarak tefsir edilebilir. Fakat bu tarz bir tefsirde mühim bir buut eksiktir, o da Bölükbaşı hâdisesinin uzun vadede taşıdığı manadır. Son iki buçuk sene içinde hürriyetlerimizin tedricen kemirilmesi vetiresi karşısında, Bölükbaşı'nın kaderi, Meclis içinde bir "hizaya getirme" gayretinin son belirtisini teşkil etmektedir. Ancak

şimdiye kadar cereyan etmiş olan hâdiselerin ve Meclis içinde buna benzer teşebbüslerin akamete uğramasına karşılık bu son hareket muvaffak olmuştur. Zabıtlardan mütalâa çıkarma gayretinin mukavemetle karşılaşmış olmasının hilâfına bugün, Mecliste, istenen şahsı "mum" yapacak hava iyi yerleşmiştir. Böylece 17 nci asırdanberi parlamenter muafiyetlerin temeli sayılan bir müesseseye ihtiyaç olmadığının ilânı ile memleketimizde âmme hukuku sahasında bazı keşiflerin yapılmış olmasının Avrupa hukuk literatürüne geçmesi de sağlanmış bulunmaktadır!

Meselenin hürriyetlerimizle ilgili olan bu yönünün yanında, Bölükbaşının hukukî bakımından son derece sağlam bir esasa istinat etmiş olduğunu ve bunun da verilen kararlar, hiçe sayıldığını belirtmek lâzımdır. Bölükbaşı'na karşı yöneltilen ithamların muarızlarınca en kuvvetli mesnedini teşkil eden "Meclisin Mânevi şahsiyetine hakaret fiili", aslında mevcut değildir, çünkü, bunlar, sıra kapakları vuruşarak konuşmasına mani olan bir kaç demokrat mebusa söylenmiş bir sözdür. Bir avuç mebusa söylenmiş sözlerin Meclise hakareti tazammun ettiğini ileri süren teori ise, bizi gayet mânâsız ve tehlikeli neticelere sevkeder.

Kaldı ki bir mebusun parlamentodaki konuşması tamamiyle mutlak masuniyetin içinde kalır. Bu dünyadaki bütün parlamentolarda da, Türkiye'de de böyledir. Acaba hakaretâmiz söz sarfeden mebusa içtüzüğün cevap verdiği yegâne ceza üç celse için Meclisten ihraç gibi bir disiplin cezasıdır. Alman anayasasının mutlak mesuliyetsizliğin ref'ine cevaz verdiğini ileri sürenler Bonn Anayasasının bu noktada gayet sarıh bir hüküm ihtiva ettiğini, kendi anayasamızda böyle bir hüküm bulunmadığını ve anayasamızın bu maddesinin müzakeresi sırasında sarf edilen sözlerin bu maddenin liberal ve geniş manada tefsir edilmesine cevaz verecek mahiyette olduklarını unutmaktadırlar. Diğer taraftan Alman Anayasacıları bile Bonn Anayasasına ilâve edilen bu yeni hükmü terviç etmekten uzaktırlar.

Mutlak masuniyet kaldırılamaz zira parlamenter vazifenin bizzat ifası için parlamenterin korunmasını sağlamak üzere uzun müddetlerden sonra istihsal edilmiş bir haktır. Teşri Masuniyet bir mebusu ancak mebusluğu sırasında takibata uğramaktan korur, fakat çok daha geniş olan, ve mebusun parlamento içindeki sözleri ve kullandığı reyile ilgili olan **mutlak masuniyet** mebusu mebusluğununun hitamından sonra bile cezaî takibattan korumaktadır. Binaenaleyh bütün mesele Bölükbaşının, sözlerini sarfettiği sırada, parlamenter vazifesini ifa edip etmediğini tesbite münhasır kalmaktadır. ki müzakere-lerin cereyan tarzı bu vazifesini ifa etmekte olduğunu açıkça göstermektedir. Her ne kadar Meclis koridorlarında söylendiği sözler bu kategoriye girmiyorsa da bu sözler olsa olsa takibatın devre sonuna bırakılmasıyla neticelenebilirdi.

Masuniyetin yalnız kürsüye münhasır olduğunu ileri süren ve hükümetin dayandığı mahkeme içtihadına gelince, bu

mevzudaki bütün dünya kararları aksine verilmiş olup, hâkimin, Batıda kullanılan "kürsü masuniyeti" tabirini, daha derine inmiye lüzum görmeksizin kararının mesnedi olarak kullanmış olmasından doğmuş olması muhtemeldir.

Kırşehir Kanunu

C.H.P. Genel Başkanının Grubu adına B. M. M. nde yapmış olduğu konuşmada, Kırşehir «kaza» sınıfı tekrar vilâyet haline getirilmesinden memnuniyetini ifade etmiş olmasına rağmen, haddi zatında, bu yeni tasarrufta da demokrasi prensiplerinin ruhuyla telifi mümkün olmayacak bir aksaklık mevcut bulunmaktadır. Gerçekten, aslında, yeni Kırşehir Vilâyetinin kuruluşu da birçok siyasi hesaplara kurban edilmiştir. Coğrafi bakımdan ve bilhassa münakale ve ticaret bakımından Kırşehir'le ilgileri Nevşehir'le olduğundan çok daha fazla olduğu bir objektif hakikat olarak bilinen Hacıbektaş ve Kozaklı kazaları Kırşehir Vilâyetine bağlanmayıp Nevşehir Vilâyetinde bırakılmışlardır. 1950 ve 1954 seçimleri neticelerine bir göz atan herkes, bu kazaların yeni Vilâyete bağlanmayışından maksadın, C.M.P. adaylarının Kırşehir'de tekrar seçimi kazanamayacak hâle getirmek olduğunu anlıyacaktır.

C.M.P. ve Hür. P. sözcüleri bu noktaya önemle temas etmişler ve bu ilçelerin de Kırşehir Vilâyetine bağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu arada, Hür. P. sözcüsü, Vilâyet müstemilâtının tesbitinde asıl itibar edilmesi gereken hususun, ora halkının arzusu olduğunu söyleyerek, bu gibi hallerde plebisit yapılmasını teklif etmiştir. Bu teklifin tamamen yerinde olduğunda şüphe yoktur.

Konuşmasında, C.H.P. ye oy vermiş olduğu için tenzili rütbeye uğramış olan Abana'nın durumuna da temas edip haklı temennilerde bulunan C.H.P. Genel Başkanının, mürevvîçlerinden birisi olduğu «bahar havasının» bu kadar güdük bir netice doğurması karşısında, Hacıbektaş ve Kozaklı'nın da vaziyetine temas etmesi beklenirdi. Zira aksi halde, - haksız da olsa - bâzi zihinlerde tereddütler doğabilecektir: C. H. P. Lideri, bizzat kendi partisinin büyük ekseriyetinin desteklememiş olduğu «bahar havası» siyasetinin böyle bir fiyaskoyla neticelenmesini gizlemek ve bu işte bir başarı olduğunu taraftarlarına inandırmak mı istemiştir? Haksız olacağı muhakkak olan ikinci bir tereddüt de şu olabilir: Acaba Hacıbektaş ile Kozaklı'nın Kırşehir'e bağlanmaması, seçim hesapları bakımından C.H.P. nin de mi işine gelmektedir? C.H.P. Grubunun, bu ilçelerin Kırşehir'e bağlanması lehinde oy vermesi, bu noktanın savunulmasında yeter enerjiyi göstermiş olduğu mânâsına alınmaz.

Muhalefet Partilerinin muhafaza etmeleri gereken tesanüdün icaplarına ve bu hususta varılmış olan anlaşmalara tamamen aykırı bir şekilde «bahar havası» siyasetini devam ettirmiş olan C.H.P. Lide-

ri bugün hatâsını anlamış görünüyor. Ancak, hatânın tâmiri ve diğer Muhalefet partilerine tam itimat telkin edebilmek, bundan böyle, her hareketinde çok, pek çok dikkatli olmasına bağlı kalacaktır.

Bu vesileyle bir noktaya daha temas etmek gerekiyor. Yeni Kırşehir Tasarısını, izah ettiğimiz noktalarda eksik bulan Hür. P. ve C. M. P. dahi, Tasarıya müsbet oy vermişlerdir. Bu hareket, bu iki Partinin Meclis Gruplarının, bir Parlâmento taktiği hatâsına düştüklerini göstermektedir. Kırşehir'in tekrar vilâyet haline getirilmesi elbette ki tasvibi gereken bir olaydır. Ancak, aynı tasarrufta, aslâ tasvibi câiz oılmayan başka unsurlar da bulunduğu göre, yapılacak şey, çekimser kalmak olmalıydı.

Pahalılık Hikâyesi

Başbakan, Valilere hususî idare bütçelerinden ek ödenek ayrılmasına dair kanunun Meclisteki tartışmaları sırasında, Türkiye'de hayat pahalılığı var diyenin «aklına şaşarım» demiş. Bu beyan, muhtelif gazetelerde çıkmış ve Meclis müzakerelerini takip edenler tarafından da duyulmuştur. İfade, halkın şahsî hayatından doğrudan doğruya tecrübe ettiği ıstırapları toptan inkâr eden aşırı bir beyan olsa bile, bu meselede hükümetin görüşü uzun zamandanberi malûmdur. «Enflasyon yok!» sözü gibi «pahalılık yok!» sözü de, hükümetin resmî propaganda binasını ayakta tutan temellerden biridir. Nahos hâdiselerin, sırf propaganda sisteminde bir tenakuz yaratmaması için uzun müddet inkâr edildiği, mefhumlara yeni mânâlar verildiği veya yeni tariflere başvurulduğu, bilhassa otoriter nizama dayanan veya bunu özliyen memleketlerde sık sık görülmüştür. Bunun tipik misali, İkinci Dünya Harbinde Almanların Doğu cephesinde felâketli gerileme hareketlerine «elâstiki tab ye kullanma» tarifini vermeleridir. Propaganda tekniğinde, mantıkî tenakuzlara, beyanlar arasında çatışmalara, beyanlarla hâdiseler arasında açık mübâyetleri önlemek için, hâdiselerin yeni bir mefhum sistemi yardımıyla tefsirine, tariflerin yeni baştan yapılmasına daima müracaat edilmiştir.

Hayat pahalılığı, bütün dünyada kabul edilen bir tarife ve şimdiye kadar iktisatta yerleşen mefhum ve terimlere göre, perakende fiyatlar endeksindeki yükselme hali olarak kabul edilmektedir. Hattâ okadar ki, cemiyetin en tipik ve en kalabalık zümrelerinin, masraf bünyelerinin hususiyetine göre tanzim edilmiş olan bu fiyat endekslerine hayat pahalılığı (cost of living) endeksi adı verilmiştir. Bizim hayat pahalılığı indekslerimizdeki en son gelişmeler ise, Forum'un iktisadî müş'irlerine göre şöyledir: Ankara geçinme endeksi 1950 yılında 100 olduğuna göre, 1952 de 107, 1953 te 112 olmuş, fakat bundan son-

ra artış hızı sür'atlenmiş, 1954 te 122, 1955 yılında 138 olmuştur. 1956 da yıllık vasatı 153 e çıkmıştır. Ocak 1957 de 160 a çıkan hayat pahalılığı endeksi, Şubat'ta yani bir ay içinde 163 olmuştur. İstanbul geçinme endeksindeki seyir de buna yakındır. 1956 da yıllık vasatı 154 olduğu halde Şubat içinde endeks 161 olmuş, Martta ise 162 ye çıkmıştır.

Başbakanın, hayat pahalılığı ölçüsü olarak vatandaş başına isabet eden istihlak hacmindeki artışı ele alması, yeni bir tarifdir. Hele 1930 yıllarıyla şimdiki durumu mukayeseye kalkışı başka bir meselenin münkaşasını ifade eder. Bugün vatandaş başına isabet eden reel gelir, istihlak seviyesi ve hayat standardının 1930 yıllarından daha yüksek olduğu, hattâ 1950 den evvelki yıllara nisbetle de fazla olduğu istatistikî bir vaki'dir. Fakat istihlak, gelir ve hayat standardımızın 1953 yılından sonra durakladığı ve gerilediği de, Başbakanın da kabul etmesi gereken bir vaki'dir. Türkiye'de reel milli gelirin 1953 yılından sonra nasıl gerilediğini, bu Dergide muhtelif vesilelerle bahis konusu ettik. 30 sayılı İstatistik Bültenindeki reel milli gelir tabloları ve mukayeseleri bu tartışmada bir çok noktaları halledecek mahiyettedir. Sabit fiyatlarla (1948 fiyatları seviyesi ile kıymetlendirilmiş olarak) ifade edilen fert başına düşen, hakikî gelir 1953 yılında 556 lira iken 1954 te 489 a, 1955 te 519 a ve 1956 da ise bir tahmine göre 510 liraya düşmüştür. Milli vasatı istihlakın esası bu rakamlar olunca 1953 den sonra bütün olarak yaptığımız istihlakın artmasına, hayat seviyesinin yükselmesine ne mantıkan, ne de maddeten imkân vardır. 1957 milli gelirin 1956 dan pek farklı olmayacağı, buna mukabil yılda nüfusumuzun 600-650 bin kişi arttığı hesaplanacak olursa bu yılki vasatı istihlak seviyemizin, nihayet 1951 de fert başına isabet eden 487 liralık hakikî gelir seviyesine inmiş olacağı neticesine varırız. Çünkü 1956 yılının 510 liralık ferdi geliri, 1952 de 514 olan ferdi gelir seviyesinin de altındadır.

Netice itibarıyla diyebiliriz ki, başbakanın teklif ettiği metodlarla ve yeni tariflerle mütalâa etsek bile Türkiye'de hayat pahalılığı vardır.

Tarafsızlık Meselesi

Zaman zaman mensup oldukları veya yakınlık duydukları siyasî partileri tenkid ettiği için, Dergimizin tarafsızlığını bozduğuna dair itham edildiğini, okurlarımız hatırlıyacaklardır. Dergimize, fikir, yazı ve emekleri ile iştirâk eden yazarlarımızdan bir kısmının son zamanlar Hüriyet Partisine girdikleri malumdur.

Bu tarihtenberi Dergimizin tarafsızlığından ayrıldığına dair kanaat ifade e-

den bir mektup, Gaziantep'ten bir okurumuz tarafından gönderilmiştir. Okurların forumu sütununda yayınladığımız bu mektubun, dergimizi takibedenlerin hangi kısmını temsil ettiğini ve ne derecede tipik olduğunu kestirmemize imkân yoktur. Bununla beraber, yazarlarımızdan bir kısmının bir siyasî partiye katılmaları halinde, Forum'un tarafsızlığı meselesinde ne düşündüğümüzü, okurlarımıza izah etme fırsatı verdiği için mektup sahibine teşekkür ederiz.

Biz yayın hayatına başladığımız tarihten itibaren, tarafsızlığın, kararsızlık ve kanaatsizlik olmadığını daima tekrar edegeldik. Siyasî partiler karar ve kanaatlerin kutuplaştığı, kümeleştiği teşekküller olarak, bazı fikir ve düşüncelerin temsilcisidirler. Binaenaleyh şu veya bu meselede, bir şahsın, bir derginin benimsediği fikir ve temayülün, aynı zamanda şu veya bu parti tarafından da benimsenmiş olması mümkündür. Tarafsız olabilmek için şu partiyi tenkid etmemek veya öteki partiden farklı kanaate sahip olmak zardır diye bir şart ileri sürülemez. Aksi takdirde, tarafsızlık için yegâne miyar, ya kararsızlık ve kanaatsizlik olur; veyahut da hiçbir toplulukça benimsenmiyen, son derece orijinal ve ekzantrik fikirlere sahip olma, tarafsızlığın başlıca şartını teşkil eder.

Mesele, doğmatik olmadan kuvvetli fikir ve kanaatlere sahip olma; bu fikir ve kanaatlere ulaşırken de ilmî ve rasyonel bir metod takip edebilmedir. Fikrî meselelerde tarafsızlığı garanti eden yegâne unsur, Anglosaksonların «tartışma kaidelerini dürüst bir şekilde takip etme» (honest pursuit of the line of argument) adını verdikleri prensibe hürmet etmektir. Propaganda ile rasyonel tahlil yapan iki kimse arasındaki fark buradadır. Propagandacı, ne iddiasına mesnet teşkil eden hâdiselerin seçilişinde, ne de bu hâdiseleri tefsir ve izahta takip edilen muhakeme silsilesinde dürüst ve tarafsızdır. Rasyonel tahlilde bulunun, tarafsız müşahede ve izahta bulunmak isteyen kimse içinse, muhakeme tarzında dürüst davranma ana prensiptir.

Şu halde bir fikir dergisinin tarafsızlığını garanti eden şey, meseleleri tahlilde kullanılan metodun mahiyetidir. Eğer muhakemeye ham madde teşkil eden hâdiseler kasden tahrif edilmiyorsa, tartışma konusu olan hâdiseler üzerinde fikir yürütülürken dürüst olma-

yan bir muhakeme tarzı takip ediliyorsa, o takdirde, o dergi tarafsızlıktan ayrılmış, hakikati arama yerine, propaganda ve tek taraflı telkin vasıtası olmuş demektir. İçtimâî hâdiselerde ve bilhassa dergimizde, notlar kısmında yer alan kısa incelemeler ve yorumlarda, hissî tercihlerin, kifayetsiz tenkid ve tahlillerle verilmiş acele hükümlerin bulunması daima mümkündür. Bunun için de, derginin entelektüel seviyesini ve muhtevasını korumak ve garanti altına almak yolunda elimizdeki yegâne teminat, hükümlerimizde doğmatik olmamaktır. Bu sebeple okurların forumunda, yazarlarımız için bazan ağır da olsa, karşı tenkid ve mütalâaların çıkmasına son derece önem veriyoruz. Tekrar olmamak ve fikrî muhteva itibarıyla muayyen bir seviyede olmak şartıyla, okurların forumunda hiçbir fikir ve kanaati sansüre tâbi tutmuyoruz. Gaziantep'ten mektup yollayan okurumuz, dergimizi itham ederken, hissî ve kalbî birtakım tercihleriyle hareket etmediyse, fikir ve kanaatlerimizi tartışmaya tâbi tutmak suretiyle, konunun daha iyi aydınlanmasına yardım edebilirdi. Bu suretle hem sevdiğini söylediği dergiye, hem de geniş okur kütlesine çok kıymetli bir hizmette bulunurdu. Ödemiş vâizi olanına temas eden notumuzda, tarafsız yorumda bulunmadığımızı ima edilişi ve «ne yapıp yapıp Halk Partisini suçlu çıkardığımız» ın söylenişi, görüşümüzün sadıkane bir ifadesi olmaktan uzaktır. Bu notu daha dikkatle okurlarsa, ana fikrin lâikliğin Türkiye'de bir tek partinin inhisarına alınmayacağı nokta nazarı olduğu görülür. Nitekim bu olay hakkında Time Dergisinin yorumu da bu merkezdedir ve bunun Türkiye'de Lâiklik inkılâbının bir zaferi olduğunu söyleyişi, Ulus gazetesinde büyük manşetlerle verilmiştir.

Son olarak şunu belirtmek isteriz ki, Forum okurlarına hakikaten kıymet veren ve hürmet eden bir fikir dergisidir. Bizler için, yazarlarımızın bir kısmının mensup bulunduğu siyasî parti görüşünü okurlarımıza telkin etme gayreti, lüzumsuz bir külfettir. Biz bu memleket aydınlarına ne düşünmek gerektiğini değil, nasıl düşünmek gerektiğine dair misaller vermek istiyoruz. Bizim için önemli olan metoddur. Verdiğimiz hükümler yanlış, kifayetsiz ve hattâ bazan tek taraflı olabilir. Bunların açıkça gösterilmesi, izah edilmesi suretiyle

tenkid ve ikaza açık oluşumuz, benimsediğimiz metodun mantıki icabıdır.

Okurlardan ricamız, şu partinin de benimsediği görüşü andıran, diğerini tenkid eden yazılar yüzünden, veya bu yazıların şu veya bu partilere mensup yazarlar tarafından yazılmasına bakarak, zahiri karinelerle hüküm vermeleridir. Forum bir fikir dergisi olduğuna göre onu fikri kıstaslarla muhakeme etmiye dikkat edelim.

Sendika Birliklerinin Hepsini Neden Kapatılmıyor?

Sendikalar Kanununun 8 nci maddesine dayanarak 7 sendika birliği, birkaç ay için de mahkemeler kararıyla kapatıldı. Sendika hürriyeti bakımından bir gerileme ifade eden bu tatbikat üzerinde Forum müteaddit defalar durmuştu. Fakat şimdi başka bir mesele karşısında bulunuyoruz.

Memleketimizde bütün sendika birlikleri, Sendikalar Kanununa göre kurulmuşlardır. Binaenaleyh Çalışma Bakanlığı Kanununun 8 nci maddesini ileri sürerek bütün birlikler hakkında takibata geçilmesini Adalet Bakanlığında talep edebildirdi. Fakat bunu yapmamış veya bazı birliklerin ve hususiyile İstanbul İşçi Sendikaları Birliği ile İzmir İşçi Sendikaları Birliğinin kapatılması geciktirilmiş bulunuyor. Çok muhtemeldir ki bu geciktirme önümüzdeki genel seçimlerin sonuna kadar uzuyacaktır. Zira İstanbul ve İzmir işçi kesafetinin ve sendikacılık fikrinin ileri bulunduğu sanayi ve ticaret merkezleridir. Filhakika istatistikler İstanbul'da ortalama 150 bin, İzmir'de 90 bin işçinin toplandığını göstermektedir. Aile efradı ile birlikte bu yekünların ifade ettiği mânâ ortalama 300 ve 180 bin seçmendir. Gerek İstanbul'da, gerek İzmir'de işçilerin reylerini alabilen parti oralarda seçimleri kazanmakta güçlük çekmez. 1954 yılında Demokrat Partinin İstanbul'da oldukça büyük bir farkla seçimleri kazanabilmiş olmasında işçilerin reylerinin büyük hisse-i vardır.

Bu gerçek bilindiği için İstanbul ve İzmir İşçi Sendikaları Birlikleri kapatılmamaktadır. Fakat memleketin sosyal politikasına istikamet vermek mevkiinde bulunanların unuttukları diğer bir gerçek dardır. O da, 1954 yılından sonra işçilerin, Demokrat Partiye olan sempatiilerinin hergün biraz daha kaybetmekte ve reylerinin oynamak mevkiinde olduğu rolü takdir eylemekte olmalarıdır. Zira onlar da hürriyetlerinin gittikçe kısılmasından mustarip-tirler. Memlekete getirildiği söylenen refahtan faydalanamamışlardır. Binaenaleyh işaret ettiğimiz geciktirme ile, ümit ettikleri neticeleri istihsal edebilmeleri 1954 teki kadar kolay olmayacaktır.

Muhtelif mülâhazaların ve hesapların tesiri altında, kanunlar karşısında eşitlik prensibinin ihlallerine, her sahadan misaller çoğalıyor. Yukardaki durum en yeni misallerden biridir.

Türk - İş'in III. cü Kongresi

I — 1953 yılındanberi muhtelif sebeplerden ötürü toplanamamış bulunan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun Genel Kurulu 19-21 Haziran tarihleri arasında III. ncü icimamı akdetti. Diğer hürriyetlerle birlikte sendika hürriyetinin de gittikçe kısıldığı, sendika birliklerinin birer birer kapatıldığı, Çalışma Vekili tarafından Büyük Millet Meclisinde, Türk - İş'in meşruiyetini şüpheye düşürecek beyanların yapıldığı bugünlerde, bu kongre hususi bir önem taşımakta idi.

İlk önce şu hususa işaret edelim. Alışılan ve tādılan hürriyetlerden feragat etmek mümkün olmuyor. Türk - İş'in III ncü kongresinde bu gerçek bir defa daha vazih olarak belirmiştir. Kongrede konuşan sendika liderlerinin büyük çoğunluğu, hususiyile sendika hürriyeti dāvası üzerinde durmuşlar, sosyal ve ekonomik adaletin ancak hürriyet içinde gerçekleşebileceğini ve hürriyet içinde gerçekleştiği takdirde bir kıymet ifade edebileceğini ortaya koymakta tereddüt etmemişlerdir.

Bugünkü Türk sendikacılığı bütün hürriyetlerine tam mânâsıyla sahip olmadığı için, hakiki fonksiyonunu ifa edememekte, yani mensuplarının çalışma ve yaşama şartlarını ıslah etmekte müessir olamamaktadır. Bunu bütün sendikacılar ve aklı eren işçiler bilmektedir. 1950 ve hattâ 1954 seçimlerinde işçiler, Demokrat Partiye geniş ölçüde reylerini verirken daha çok hürriyet ve daha yüksek bir hayat seviyesi vâdine inanmışlardı. Fakat ne hürriyetleri arttı, ne de yaşama şartları hafifledi. Bilhassa 1954 ten bu yana sendika hürriyeti tatbikatta geniş ölçüde daraldı. Hak ve menfaatlerini koruma temayülü gösteren sendikalar türlü şekillerde taz-yiklere mâruz kaldılar. 1950 den bu yana ücretlerde reel bir artış vuku bulmamıştı. Enflasyondan en çok ıstırap çekenler arasında işçiler bulunduğunu kimse inkâr edemez.

II — Türk - İş İdare Heyetinin Kongreye sunduğu rapor birçok bakımlardan enteresan fikirler ihtiva etmektedir. Bilhassa bir program mahiyetini taşıyan şu cümleler üzerinde durulmaya değer: «... Düşüncelerimizi sarıh olarak ifade edelim. Biz herkes gibi memleketimizin kalkınmasını ve refahını istiyoruz. Biz sermaye'n haklarını biliyor ve tanıyoruz. Biz sınıf mücadeleleri istemedik ve istemiyoruz. Biz

insan hak ve hürriyetlerini reddeden, demokrasi prensiplerini tammayan ideolojilerle mücadele ettik ve edeceğiz. Biz grev hakkını sosyal adaletin tesisini ve milli gelirin daha adil bir tarzda dağılmasını sağlıyan bir vasıta olduğu için istiyoruz.»

Bu kadar mâkul, mütedil ve demokrasi prensiplerine bir derece bağlı bir sendikacılığa malik olmak, memleketimiz için hem bir şans, hem de övünülecek bir hâdisedir.

Mâkul bütün insanlardan, böyle bir sendikacılığı köstelemek değil, teşvik etmek eklenir

Personel İdaresinde Sistemsizlik

Son günlerde valilere, kaymakamlara ve üniversitede eylemsiz doçentlerle asistanlara, ek ödenek ve tazminat şeklinde, bâzi ücret ve maaş zamları verilmesine dair Meclise teklifler yapıldı ve tartışmalar oldu. Devlet kadrosunda bulunan muayyen zümrelere, farklı ücret tatbikini ifade eden bu tekliflerin sebeplerini tahmin zor değildir. Ücret farkının iktisadi mânâsı, muayyen sahalara muayyen vasıfta işgücünün celbini kolaylaştırmak veya bu iş gücünü muayyen sahalarda tutabilmektir.

Anlaşıyor ki, yaklaşan seçimler dolayısıyla önemi büsbütün artan idarecilerin vazifelerine bağlı kalmaları, iktisadi âmillerle büsbütün takviye edilmek istenmektedir. Aynı zamanda, gereken vasıfta personel bulmakta el'an güçlük çeken üniversitelerimizde, ilim mesleğinin ilk kadrolarında bulunan doçent ve asistanlar arasında üniversite tazminatı almayanlara da bu tazminat verilmek istenmektedir.

Bunların isabetli adımlar olduğuna şüphe yoktur. Ancak her işimizde olduğu gibi, tesadüfi, sistemsiz ve bir prensibe bağlı olmadan girilen bu teşebbüslerin beklenen neticeyi vermesi şüphelidir. Prensipsiz ve sistemsiz tutumla ne kasdettiğimizi bir misalle açıkhyalım: Senelerdir bir türlü çıkamıyan Devlet Personel Kanunu'nda üniversite hocalarının farklı ücretle kademelendirilmesi usulüne son verildiği malumdur. Bunun sebebi anlaşılacakla beraber, bu sefer bir kanun teklifi ile, üniversite tazminatı müessesesinin genişletildiği görülmektedir. Sistemsizlik ve ana görüş ve prensip noksanının bundan daha iyi bir delili olamaz. Diğer taraftan, farklı ücret kademelendirilmesine tâbi tutulacak ve muayyen vasıftaki personeli kadrosuna çekmesi gerekecek, devlet hizmetleri yalnız Vali ve kaymakamlardan ibaret değildir. Son günlerde gazetelerde çıkan bir başbakanlık tebliğinden, devlet hizmetlerinin, kıymetli personelden gittikçe nasıl mahrum hale gelmekte olduğu büsbütün anlaşılacaktır. Bir zamandır bilinen ve gö-

rülen bu mühim derdi, hükümet bu tebliği ile açıkça itiraf etmiş olmaktadır.

Mesela İngiltere'deki gibi, modern idare ilmi ve usulü ile teşekkül eden âmme hizmeti kadrosu, idareciler ve icra makamları gibi farklı vasıfta personel istiyen bir şekilde ayrılacaksa, bunun normları, usulleri, standartları, ücret ve maaş kademeleriyle iyi ayarlanmalıdır. FORUM da daha evvelki sayılarda Devlet Personel Kanunundaki, noksanları ve sistemsizlikleri bu bakımdan tenkid etmiş ve yorumlamıştık. Şimdi esasen tatminkâr olmıyan bu umumî Personel Kanunu teşebbüsünün aksine, ferdi ve kısmî ücret ayarlamaları ile personel idaresini yürütmeye çalışmak tatminkâr netice vermeyecek, muvazeneyi tesisten ziyade büsbütün bozacaktır. Hâdiselerin ilcası ve tazyikiyle mütemadiyen sistemsiz ve tenakuz dolu adımlar atacak yerde, rasyonel bir idare geleneği kurarak işlerimize sistem ve prensibi yerleştirmeye çalışmalıyız.

Macaristan Hakkında B. Milletler Raporu

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca Macaristan olaylarını tahkik etmesi için kurulmuş olan ve Avusturalya, Seylân, Uruguay, Danimarka ve Tunus Delegeelerinden müteşekkil Komisyon, raporunu yayınlamış bulunmaktadır.

Rapordan çıkan neticeler kısaca şunlardır:

1 — Macar ayaklanması, tamamen kendiliğinden çıkmış; herhangi bir lider ve önceden tasarlanmış bir plân mevcut olmamıştır.

2 — Ayaklanmaya ilk başlayanlar anti-stalinist komünist unsurlardır. Bilâhâre, halkın bütün tabakaları ayaklanmaya katılmışlardır. Macar Ordusu âsilere hâşîkâr davranmış ve Kızıldoru müdahale edince Ruslarla çarpışmaya başlamıştır.

3 — Ayaklanan halk kütlelerine harb öncesi siyasi şahsiyetlerin ve zümrelerin katıldıkları küliyen yalandır. Bilâkis, ayaklananlar, müttefikan, bir burjuva demokrasisi istemediklerini, istedikleri şeyin, bir sosyal - demokrasi olduğunu ve toprak reformunun muhafazasını arzuladıklarını açıkça ifade etmişlerdir. Ayaklanan işçiler devletleştirilmiş fabrikaların eski sahiplerine iadesini değil, fakat, komünist bürokrasisinden kurtarılmasını ve işçi Konseyleri tarafından idare edilmesini talep etmişlerdir. Görülüyor ki ayaklananlar Batı kıstaslarına uygun bir siyasi demokrasinin, Batılı sosyal - demokrat partilerin istedikleri ıslahatla birlikte kurulmasını arzu etmişlerdir. Bu itibarla, ayaklanmanın vahşiyane bir şekilde bastırılmış olması, «bolşeviklerin» en büyük kininin hâ-

lâ, herkesten evvel, «menseviklere» karşı olduğunu göstermiştir.

4 — Eski bir komünist olan Imre Nagy'nin, haddi zatında, çıkar tek yolun bir sosyal - demokrasi olduğuna ötedenberi inanmış olduğu iyice anlaşılacaktır. Imre Nagy, hangi siyasi partiye mütemayil olursa olsun bütün Macar Milleti tarafından büyük hürmetle yâdedilmektedir. Nagy'nin, Dedijer ve Djilas tipinde bir komünist olduğu anlaşılacaktır. Bu sebepledir ki Nagy, tek - parti sistemini ilga etmeye, serbest seçimler yapılmasına karar vermiş ve Rus birliklerinin Macaristan'ı tahliye etmelerini istemiştir. Şimdiki Başbakan Kadar bir müddet Nagy'yle birlikte bu politikayı tâkip etmişse de bilâhâre birdenbire ona ihanet etmiştir.

5 — Ayaklanmanın en ilgi çekici tarafı tamamen komünist sistemi içerisinde yetiştirilmiş olan gençlerin, bu ideolojiye karşı duydukları nefret olmuştur. Gençlik kendi vicdanı içerisinde, kendisine öğretilmek ve yaptırılmak istenenlerin insan tabiatına aykırılığını, kendiliğinden keşfedebilmiştir. İsyana katılanların birçoğu Rakoczy idaresinin nimetlerinden istifade edenlerdi. Ancak, onlar, «ekmeği hürriyete tercih etmemesini» bilmişler ve bunun için kanlarını dökmüşlerdir.

KIS A NOTLAR:

Ara Seçimleri

Ara seçimleri, Anayasanın sarıh hükümüne rağmen bu yıl da geri bırakıldı. İleri sürülen esbabı mucibe ikna edici olmayan son derece uzaktır. Bu seçimler milli ekonomi için lüzumsuz külfet teşkil edecek; halkın zamanının isgal edilmesi neticesini verecek, esasen neticesi itibariyle Meclisin terekübünü değiştirmeyecek.

Bu esbabı mucibe, bilhassa son unsuru ile partilerin adedi nisbetinin birbirine yakın olmadığı hallerde, ara seçimlerinin lüzumsuzluğuna kaani olan bir zihniyeti ifade eder. Çünkü seçim daima bir zaman kaybı ve mali külfettir. Seçimi bir demokrasi için zaruri kılan şey, bu zaman kaybı ve mali külfete rağmen, seçimle milli hayat için çok önemli olan bâzı neticelerin elde edilmesidir. Ara seçimleri, âmme efkârı ile temasını kaybetmek istemiyen demokratik hükümetlerin, sabırsızlıkla bekledikleri birer denemelerdir. Bu denemelerle âmme efkârının hükümet icratı karşısındaki düşünce ve temayülleri vâzih bir şekilde meydana çıkar.

Kendine güvenini kaybetmiş, halk tarafından desteklenmediğini hisseden hükümetlerin, bunu bütün memlekete haber verecek bir işaretten kaçınmak istemesi mümkündür. Fakat Anayasanın sarıh hükümüne ve demokratik idarenin zaruri ve tabii bir parçası olmasına rağmen, ara seçimlerinin muttasıl yapılmayıp, rejimin demokrasiden başka bir istikamete yöneldiğini haber veren bir müşirdir.

Ankaralı Rektörler

Ankara Üniversitesi yeni bir rektör seçmiştir. Yeni rektörün Türk ilim ve fikir hayatının meselelerine karşı nasıl bir vaziyet alacağını zaman gösterecektir. Ayrılmasına birkaç hafta kalan eski rektörün, Üniversite Kanununun 46 ncı maddesinin değiştirilmesine dair verdiği mütalâa birgöklerinde sürpriz tesiri uyandırmıştı. Siyasal Bilgiler Fakültesi eski dekanının yıldırım hızıyla Bakanlık emrine alınmasında, eski rektörün bu işi takibeden Bakanlarla tesirli bir işbirliği göstermiş olmasının rolü büyük olmuştu. Hattâ okadar ki, Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörler Kurulu o sıralarda toplantı yaparken bir profesör, rektörün gösterdiği bu süratli iş çıkarma karşısında bir temennî iş zapta geçmesini istemişti. Bu temenni ise şuydu: Dekanın Bakanlık emrine alınmasının intacında gösterilen bu sür'at, üniversitenin diğer işlerinde de gösterilsin!

İngiliz Endüstrisinde İlimden Faydalanma

İlmi araştırmayı teşvik eden muhtelif dernek ve teşekküllerin (İlmi İlerletme İngiliz Derneği, Kırallı Sanat Derneği ve Nuffield Vakfı) birlikte kurduğu İlim ve Endüstri Komitesi beş senelik bir çalışma ve araştırma sonunda bir rapor neşretmiştir. Bu raporda, teknik ilerlemeye tesir eden unsurlar tetkik edilmiştir.

Raporun bildirdiğine göre, yalnız elektrik ve uçak sanayii (güdümlü füzeler dahil) 1955 yılında, ilmi araştırma ve gelişme sahasında 60.000 den fazla ilim adamı ve araştırmacı kullanmıştır. Kimya sanayinde bu sahada çalışanların sayısı 11.000 ve diğer sanayi kollarında ise 27.000 civarındadır.

Bu rakamlar bize, teknik seviye ve ilerlemede ilim adamlarının rolünü ne kadar hayati olduğunu bir hamlede göstermektedir. Medenî bir memlekette ilim, cemiyetin hayati faaliyetlerini tanzim eden, beka mücadelesinde aktif olarak cemiyet hizmetinde bulunan, hayati bir unsurdur. İlim, İngiltere, Batı Avrupa, Amerika'da, bu memlekelerin yalnız teknik üstünlüklerini garanti eden bir vasıta değil, fakat mânevî, içtimai ve siyasi, velhasıl her sahada karşılaşılan meselelerin hallinde derhal müracaat edilen bir yardımcıdır. Eisenhower'in iktisadi müşavirler heyetinde çalışan yüzlerce, istatistikçi ve iktisatçı, modern bir devletin, ilham ve cezbe yoluyla değil, fakat ilmi araştırma, disiplin ve metodla idare edilebileceğini hatırlatan bir olaydır.

İsrailde Ağaç Sevgisi

Çöl üzerinde kurdukları daracık vatanlarında İsraililer, yalnız modern şehirler, fabrikalar, binalar ve yollar yapmakla iktifa etmemektedirler. Kırak ve susuz topraklar üzerinde, bağlar, bahçeler, ormanlar kurmak suretiyle, insanoğlunun, zekâ, sabır ve bilgi sayesinde nankör tabiate hâkim olabileceğini isbat eden eserler de yaratıyorlar.

İsraililerin 1948 denberi, Filistin çölünde 25 milyondan fazla ağaç dikerek, yer yer birçok korular, ormanlar kurdukları haber verilmektedir. Bu, bir zamanlar dünyanın sayılı ormanlık bölgelerinden biri olup, bugün yer yer çöle çevrilmekte olan Anadolu topraklarının bugünkü sâkinleri bizler için ibret alınacak bir hâdisedir. Ana doluda bilhassa son yıllarda hızlanan orman tahribatı Filistin çöllerini yeşertecek, medenî insanlara yakışan, toprağın verimini artıran bir vatan kurma azmiyle hareket eden İsraililerin faaliyeti yanında acı bir kontrasttır. İsraililer, ağaç dikmeyi, sanki Tivrattaki bir cümlenin emrini yerine getirirmiş gibi, aynı zamanda dinî bir vecibe şeklinde mütalâa ediyorlar. Diğer taraftan meselenin zirai ve iktisadî bakımdan hayati önemini herkes müdrük bunnmaktadır.

Şimdiye kadar İsrail'de, kendileri bakımından mühim şahsiyetlerin hatirasına izafe edilen birçok orman dikilmiştir. Bunlar arasında Balfour, Jan Smuts ve Vayzman Ormanları zikre değer. Son günlerde Toscanini ormanı dikilmek üzeredir. Bunun için Londra'da meşhur bir orkestranın konser hasılatı da yardım olarak İsrail'e gönderilmiştir. Yapılan bir hesaba göre ormanlara dikilen her ağacın vasatî maliyeti bizim paramızla 280 kuruş civarındadır.

Uzun vadeli düşünme, bilgi, plân ve sabırla memleketin çehresini kısa bir zamanda değiştirebilme hayal ve hasretini duyanlara, çöle mücadele eden İsraililerin yukarıki misalini göstermek çok yerinde olur.

BBC ile Mülâkatın Şartı

Kıbrıs meselesi üzerinde Türk âmme efkârının temsili bir şekilde ne düşündüğünü tesbit edebilmek için Türkiye'ye gelen B.B.C. (İngiliz Radyosu) mümessilleri, Başbakanla vadedilen mülâkatı yapmadan Londra'ya dönmüşlerdir. Başbakan mülâkat yapmak için, Türkiye'de yalnız kendisiyle konuşulması şartını ileri sürmüştür. Bir memleketin, hele efkârı umumiyenin bir mesele üzerinde düşünce ve temayülleri nin tesbitinde, yalnız resmî mehafille konuşmanın yetersiz olduğunu bilen, demokratik geleneklere sahip radyo temsilcileri, bu şartı kabul etmemişlerdir. Yunanistan'da, Makarios'la, Yunan Hükümeti temsilcileri ve muhalefet liderleriyle konuşan, halktan ve muhtelif zümrelerden mülâkat

alan BBC mümessillerine, Türk Başbakanının, demokratik usullere ve BBC kaidelerine aykırı şartlar ileri sürmesi, hiç de milli menfaatler bakımından faydalı olmamıştır.

Başbakan, iç politikadaki usullerini dış politika sahasına da çıkardığı zaman, benimsediği görüş ve zihniyetin, demokratik kaideler ve geleneklerle ne derece bağdaşmaz olduğu büsbütün meydana çıkmaktadır. Başbakan bu hareketiyle, Türkiye'de kendisinin temsil ettiği resmî görüşten gayrisinin kıymetsiz olduğunu yabancılara anlatmak istemiştir. Diğer şahsiyetlerin zümrelerin ve nihayet muhalefetin, diğer

BİR TARTIŞMA

Madalyonun Ters Tarafı

Bay Gerson Özel, FORUM'a yolladığı bir mektupta evvelâ kalkınmanın bugünkü neticelerini umumî bir tarzda tahlil ediyor. Mektubun birinci kısmında, emisyon siyasetiyle yaratılan enflasyonun meydana getirdiği türlü aksaklıkları tesbit ediyor. Kendisinin de ifade ettiği gibi, bu karanlık tablo herkes tarafından muhtelif vesilelerle ve muhtelif şekillerde ifade edilmiştir. Yerinizin azlığı dolayısıyla kendisinden özür diliyerek, mektubun bu kısmını basamıyoruz. Mektubunun ikinci kısmında, «madalyonun ters tarafı gösteriliyor», yani envestisman ve enflasyonun müsbet neticeleri tahlil ediliyor. Bâzi şayanı dikkat görüşleri ihtiva eden bu kısmı aşağıya dercediyoruz. Okuyucularımız bu kısımda beyan edilen mütalâalar hakkında FORUM'un görüşünü mektubun sonunda neşredilen nota bulacaklardır.

Bütün bunlara rağmen madalyonun arka tarafı da vardır.

İlerde faydası muhakkak görülecek olan bu envestismanların meydana getirecekleri ekonomik hâdiseler ayrı bir tetkik mevzuudur. Yalnız şu kadarını söylemekle iktifa edelim ki, şimdiki devlet sektöründeki envestismanların çoğunun neticeleri kısa zamanda değil, uzun zamanda görülebilecek cinstendir ve biraz da spekülâtif mahiyettedir. Bu itibarla bunların bugünkü neticelerini tam ve etraflı olarak meydana koymak için vakit henüz erkendir. Tam faaliyet halinde bu envestismanların müsbet neticelerini gerek devlet ve gerekse hususî sektörde görülecektir. Ancak bunlara icabeden daha başka tedbirler almak şartıyla.

Şimdiye kadar normal ve olması lâzımgelen hâdiselerden bahsettik, fakat asıl işin garip tarafı bu değildir. Enflasyonist hareketlerin meydana getirdiği sıkıcı neticelerin, gayet iyi, müsbet bâzi neticeler doğurmuş olması da ayrı bir hakikattir. Sıkıntıdan, darlıktan ve çokluktan, iyilik inkişaf ve genişleme gibi müsbet neticelerin doğması her zaman normal kaideler dışına çıkan ve fakat meydana geldikten sonra çok tabii gibi görülen ve çok zaman

lerinde olduğu gibi, bu meselede de düşüncelerine ne derece az kıymet verdiğini, hareketiyle isbat etmiştir.

Milleti, muvakkat bir müddet için mesuliyet makamında bulunan iktidarın tek başına temsil edemeyeceği temel felsefesi-ne dayanan demokratik görüş ve gelenek için, Başbakanın bu hareketi, Türkiye'deki siyasi nizamın mahiyeti hakkında (iş alemde iyi bir not kazandırmıyacaktı. Kaldı ki, Başbakanın milli bir meselede 10 milyona yakın büyük bir kütlenin önünde, Türkiye'nin görüşünü izah etme fırsatını kaçırmış olması da esef edilecek ikinci bir noktadır.

evvelden tam olarak kestirilemeyen ender hâdiselerdir.

Şimdi de bu hâdiseleri izah edelim:

Fiyatların umumî seviyesinin yükselmesi neticesinde zirai istihsal mallarımızın ihracının zorlaştığını yazdık. Yüksek ve dünya piyasalarına uymayan fiyatlar yüzünden kıymetli ihraç maddelerimiz ancak hususî anlaşmalarla ihracı mümkün oluyor. ve bunlar para değerinin düşen nisbetinde kıyas edilince harbüen evvelki seviyelerinden çok daha ucuz olan bir mal haline geliyor.

Bir taraftan memleket içindeki bol ve para kıymetine göre ucuz mallar; diğer taraftan ithalat kapılarının kapanması yüzünden memlekete sokulamayan malların yokluğu ve bunlara karşı talebin genişliği ile işsiz kalan geniş çaptaki ithalât işlerine tahsis edilen sermaye gibi şartlar birleşince, memlekette alışılmamış genişlikte bir şahsî teşebbüs ve hususî envestisman yollarının açılmasına sebep oldu.

Sermaye kârın tılsımı ve miknatısı cazibesine daima kapılır ve kârın bulunduğu tarafa akar. Bilhassa emin ve rahat şartları da o nisbette çok sever. İthalâtın bolluğu zamanında sermaye finansman hep bu bransa akmıştı. İthalât kısınlınca boş kalan sermaye iptidai maddesi ihraç edilememekten dolayı memlekette bol olan sanayi şubelerine akmağa başladı. Meselâ halen memleketin umumî pamuk istihsalının %40 ını massedebilecek bir tekstil sanayi kuruldu. Yapılan ve yapılmakta olan teşebbüslerle iki sene sonra ve belki de daha yakın bir zamanda halihazır pamuk istihsalının %80 ini dahilde sarfedecek duruma gelecek bir tekstil sanayi faaliyete geçecektir. Bu ve bunun gibi birçok branşlar misal olarak verilebilir. Döviz yokluktan ihtiyacımız kadar ithal edilemeyen ve dahilde fiyatları çok artan çimento, demir, çivi, fayans gibi inşaat malzemesinin, iptidai maddesi memlekette bulunduğu görüldü ve şimdiye kadar ithal eşyasında bağlı kalan bu gibi şahsî sermayeler derhal bunları imal eden sanayi şubelerine aktı. Bütün bunlar memlekette

hatırı sayılır bir investismana sebep teşkil etti.

Hiçbir sanayi teşvik kanununun ve hiçbir yüksek gümrük tarifesi kanununun temin edemediği himaye ve inkişaf bu enflasyonist tesirlerle meydana gelen darlık, mal yokluğu, pahalılık neticesinde husule geldi. Diğer taraftan hususî sektörde, ham maddeyi ithalâtın temin eden bazı sanayi şubeleri de yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Bu sanayi branşlarının ihtiyacı olan bu ham maddeler gelmeyince bunların faaliyeti kısmen durdu.

Bütün bunlar ekonomimizi doğrudan doğruya alâkadar eden direkt tesirlerdir. Bir de ekonomimizi indirekt olarak canlandıran ve inkişafına sebep olan tesirler de mevcuttur. Bu tesirlerin geniş çapta ve şümüllü olanlarını burada yazmıyacağız. Bunların tetkik ve izahı ayrı bir mevzu olmak icabeder. Yalnız emniyeti araya serme ve bilhassa kredi temini kolaylığı zamanında pek çok sermaye gayrimenkule yatırıldı. O zaman için en sağlam yatırım olan arazi ve gayrimenkul mülkiyeti ve bunlara halkın gösterdiği rağbet, birçok şehirlerimizin ve hattâ bütün memleketimizin geniş bir imar ve mesken faaliyetine mazhar olduğu görüldü. Şehirlerimizin büyümesi yeni yeni binaların yapılması hep işten ve paranın kıymetinin düşmesinden kaçan sermayenin sebep olduğu müspet işlerdir.

Bu mevzuu, yazımızı ve fişlerimizi fazla dağıtmamak için burada bitirmeyi münasip gördük. Yalnız son bahis olarak hususî sektörde yapılan bu işlerin bir plân veya programa istinat etmek isteyenler, bu işin böyle olmadığını, hususî sektörün plâna ve programa ihtiyaç olmadığını belirtmek isteriz.

Zira müteşebbis ve kapitalist, kazanma şansları iyice tetkik etmeden ve kârı aşağı yukarı garanti görmeden kendisini tehlikeye atmaz. Müteşebbis ve sermayedar işi yapmadan evvel her türlü tetkikatı yapmış ve ancak müsbet neticeye vardığı için bu teşebbüse girmiştir. Yanlış bir iş yapıldıysa esasen serbest rekabet otomatikman bu teşebbüsü elimine eder. Bu suretle ihtiyaçla, piyasanın emme (absorbsion) kapasitesiyle yani taleple mal arzı arasında bir denklem ve âhenk meydana gelir. Bu itibarla esasen bizde mahdut olan sermaye terakümü ithalât işlerinin kapanması yüzünden sanayiye akarak memleketin şimdiye kadar ihtiyacını dışarıdan temin etmek mecburiyetinde kaldığı pek çok maddeleri dahilinde istihsal edilir oldu. Eskiden ithalâtın mümkün ve fiyatların müsait olduğu zamanlarda hiçbir müteşebbis ve kapitalist bu mevzuları, rekabete dayanamaz mülâhazasıyla tetkike değer bile bulmazdı. İşte enflasyonist tesirlerin hiç beklenmedik müspet ve belki müsmir neticeleri... Belki müsmir neticeleri diyoruz. Zira birçok ihraç maddeleri dahilinde kullanmakla ve onları imal etmekle döviz tasarrufu temin ettiğimiz bir vâkıdır, ama diğer taraftan bu maddeleri ihraç edememekle de bir döviz kaybına uğradığımız da muhakkaktır. Burada daha başka problemler karşımıza çıkar. İstihsalı artırmak,

başka ihraç malları hazırlamak veya ihraç imkânlarını temin etmek, paramızın ecnebi paralarla olan paritesini ve âhengini temin etmek gibi oldukça zor ve tatbiki uzun zaman istiyen çetin meselelerle karşılaşmaktayız. Biz, döviz tasarrufu değil, döviz temin edici tedbirlerle hem ihracatı artırmak ve hem de ithalâtı çoğaltmak taraftarıyız. Yoksa ihracat kısıntısına karşı ithalât sıkıntısı bize ilerlemek çok ilerlemek ihtiyacında olan memleketimiz için müsbet bir hal çaresi telâkki edememekteyiz.

Yukarıdanberi izaha çalıştığımız ve fiyat yükselmelerinden ve mal yokluğundan veya kıtlığından meydana gelen sanayi inkişafı iktisat işleri üzerinde uğraşanların bir kısmını şaşırtmıştır. Bu, bir taraftan sıkıntı, mal darlığı, hayat pahalılığı gibi menfi meseleler ve vâkıalar, diğer taraftan devlet ve hususî sektörün investismanları ve bunlardan yükselen müsbet eserleri arasında bir âhengin ve münasebetin bulunabileceğini sezinlemekten ve bunu tam mânasıyla teşhis edilememekten ileri gelir. Bu itibarla tenkidler tam ve etraflı yapılamamakta; bir taraftan iktisadî gerilemeden bahsedilirken bir yere kadar plânın mevcudiyetine ondan sonra plânsızlıktan bahsedilmektedir. İşler umumî olarak para operasyonları ile başlamıştır. Bunun meydana getirdiği menfi neticeler de beklenmedik müspet neticeler doğurmuştur; plân ve plânsızlık da bu suretle meydana gelmiştir.

Asıl mühim olan şimdiki durum değildir. Bu ekonomik hâdiseler diğer pek çok ekonomik hâdiselere gebedir ve onları doğurmak sancısı içindedir. Bu hâdiselerin muhtemel inkişafı nedir? Ne gibi neticeler doğurabilir? Gelecek yazımızda bunu tahlil etmeğe çalışacağız.

FORUM'UN NOTU: Mektup sahibi, hükümetin iktisadî siyasetine karşı tenkidlerin tam ve etraflı bir şekilde yapılmadığını iddia ediyor. Bu mütalâa yapılan birçok tenkidler bakımından belki varit olabilir. Fakat Bay Gerson Özel'in bu görüşünü ispat etmek üzere yaptığı muhakemeyi biz maalesef takibedemiyoruz. Kendisi diyor ki: Bir taraftan iktisadî gerilemeden bahsederken bir yere kadar plânın mevcudiyetinden, ondan sonra plânsızlıktan bahsedilmektedir. Zannediyoruz ki Hükümetin siyasetine karşı bilhassa bu dergide yöneltilen başlıca tenkidlerden biri, baştan itibaren investismanların bir plân dahilinde yürütülmemesi olmuştur. İktisadî gerilemeye sebep olan hususlardan biri budur. Yapılacak işler bir bütün olarak, bunların finansmanına tahsisi mümkün olan kaynaklarla birlikte nazarı itibare alınmadığı için, okuyucumuzun bahsettiği emisyona mütemadiyen başvurulmuştur. Gerson Özel'in söylediği gibi, evvelâ plânın mevcut olduğunu, sonra plânsızlığın başladığını ileri süren bir tenkidi hatırlamadığımızı ifade edelim. Okuyucumuz bu hususta daha müşahhas misaller verirse, münakaşaya devam etmek mümkün olabilir. Plân ve plânsızlığın meydana geliş tarzı

hakkında Bay Özel'in görüşüne de iştirâk etmek pek mümkün değildir.

Bay Özel'in mektubunda şayanı dikkat bir noktaya temas ederek diyor ki: «İthalât kısılinca, boş sermaye iptidai maddesi ihraç edilememekten dolayı memlekette bol olan sanayi şubelerine akmağa başladı. Meselâ sermaye çimento, demir, çivi, fayans gibi mevzularda teveccüh ederek derhal bunları imal eden sanayi şubelerine aktı. Bütün bunlar memlekette hatırı sayılır bir investismana sebep teşkil etti. Okuyucumuz bu himaye ve inkişafın enflasyonist tesirlerle meydana geldiğini söyleyerek, bu gibi hususî investismanlarla devlet yatırımlarının karanlık tabloda maddiyatın ters tarafını teşkil ettiğini ifade ediyor.

Hakikaten enflasyon neticesinde meydana gelen hususî yatırımlar üzerinde durmak gerekir. Hakikaten çok yüksek fiyatların cazibesi ve rekabetin ortadan kaldırılması suretiyle enflasyonun bazı hususî investismanlara ve bazı sınaî imalâtın inkişafına sebebiyet verdiği doğrudur. Sağlam temellere istinat ettiği takdirde bu sınaî inkişafı Bay Özel gibi hayırlı ve müsbet tarzda karşılamak doğru olurdu. Ancak mevzuubahis inkişafın devamlı ve sağlam bir hareket teşkil etmediğini gösteren birkaç nokta vardır.

1. Evvelâ okuyucumuzun da kabul ettiği veçhile, mevzuubahis inkişaf ancak ham maddeleri dahilinde bulunan esya için mevzuubahistir. Diğer taraftan ham maddesi dışardan gelen esya bakımından enflasyonun neticesi istihsalî azaltılmak olmuştur. Aksi istikamette olan bu iki hareketin mecmu sınaî istihsal üzerindeki net tesirlerini kat'î olarak bilmiyoruz. Bunu sınaî istihsal hacminde bilâkaydû şart artış olarak telâkki etmek için elimizde kâfi delil yoktur.

2. Sınaî istihsalde net bir artış vukubulduğunu kabul etsek dahi bu istihsalin ancak enflasyonun doğurduğu çok yüksek fiyatlar sayesinde meydana geldiğini düşünmek icabeder. Normal şartların avdetinde bu nevi istihsalin devam etmesi mümkün müdür? Fiyatlarda bir istikrar hasıl olur ve dış ticaret yolları kısmen açılırsa, mevzuubahis maddelerin imalât ve satışında bugün elde edilmesi mümkün olan kârlar devam edebilecek midir? Bu soruları müsbet şekilde cevaplandırmaya imkân yoktur. Şu halde enflasyon nihayet bulduğu zaman, bu neviden istihsal ortan kaybolabilir. Netice muhtemelen şu olacaktır: Enflasyon dolayısıyla bugün bazı sahalarda faaliyete geçen istihsal âmilleri, enflasyon bitince, o faaliyet sahalardan çekileceklerdir. Bu gibi işlere girişen hususî müteşebbisler bakımından istihsalin tatil edilmesi belki bir zarar meydana getirmeyecektir. Çünkü bu sahalara yatırılan meblâğları bugün bir iki senede kolaylıkla amorti etmek mümkündür. Fakat cemiyetin istihsal âmilleri israf edilmiş olacak ve cemiyet bakımından bir kayba uğranacaktır.

3. Tabiatıyla enflasyon nihayet bulmaz se, bu neviden sınaî imalâtı teşvik eden sun'î kuvvetler devam edecektir. Bu nevi

imalâtın cemiyet bakımından bir israf ve silesi olmasından sarfınazar etsek dahi, enflasyonun şiddetlenmesinin bu neviden istihsalin devamını dahi tehlikeye koyabileceğini düşünmeliyiz. Sebebi Türkiye'de şu veya bu şekilde dış ticarete bağlı olmıyan hiçbir sanayi şubesinin mevcut olmamasıdır. Enflasyonun şiddetlenmesiyle dış ticaret bütütün tıkanır, bu müsrifane istihsalin devamı dahi tehlikeye girebilir.

4. Türkiye gibi fakir bir memlekette yatırıma tahsis edilebilecek kaynaklar mahduttur. Bu mahdut kaynakları en verimli ve sağlam mevzulara tahsis etmek mecburiyetindeyiz. Bizim için ehemmiyetli olan cihet yalnız yatırımların mecmu hacmi değil, bunların strüktürü, terkibidir. Umumî olarak yatırımlar devamlı ve hiz-

lı bir kalkınma temin eden cinsten olmalıdır. Enflasyonun neticesinde yatırımların ancak muvakkaten tutunacak sahalarla esas ihtiyaçları karşılamıyan mevzulara kayması millet ekonomisi için bir kayıptır. Bu temayülün misalleri son zamanlarda eğlence endüstrisi, tuvalet ve parfümeri eşyası imalâtı, traş bıçağı imalatında görülebilir. Bay Gerson Özel'in misal olarak verdiği inşaat endüstrisindeki yatırımlara gelince, bunların ancak, mezkûr sahalarda istihsalin maliyet değeri, dünya piyasasına nazaran çok yüksek olmadığı takdirde tasvip edilebileceğini kaydedelim. Çok yüksek fiyatla ve rekabetin yokluğu gibi şartlar altında meydana gelen endüstrilerde maliyet değeri meselesi ikinci plân da kalır. Yukarıdaki mülâhazalara istinaden yatırımların terkibi meselesini Tür-

kiye için çok ehemmiyetli olduğunu göstermek istiyoruz. Halbuki, kanaatimizce enflasyonun tesiri, yatırımları, büyük ölçüde, iktisadi ve sağlam olmıyan sahalara sevketmektedir.

Netice itibarıyla, Bay Gerson Özel'in madalyanın ters tarafı olarak tarif ettiği hususî yatırım inkişafı, kanaatimizce sıhhatli ve temelli hareketler olarak telâkki edilemez. Bunlar, büyük ölçüde, istihsal kaynaklarımızın israfını mucip olan ve normal şartlar altında yok olmıya mahkûm bulunan teşebbüslerdir. Bay Özel, bu mühim mevzuu ortaya atmakla, bu hususta fikirlerimizin tavazzuh ve ifadesine yardım etmiştir. Kendisine teşekkür ederiz.

İncelemeler

«Medenî Kanun Devrimi» ni Savunmalıyız

Dr. Muammer AKSOY

Yazımın birinci kısmında göstermeğe çalıştık ki, Medenî Kanun devrimine karşı, ciddiye alınması gereken bir mukavevet, hattâ taarruz, kendisini göstermeğe başlamıştır. Böylece, lâik Medenî Kanunumuzun, şer'î eski hukuka nazaran, mahiyet bakımından çok daha üstün olduğunu, hem aydınları ve hem de halkı ikna edecek surette ortaya koyma lüzumu, kesin bir sosyal ihtiyaç halini almıştır. Aksi halde, devamlı surette eski hukukun propagandasını yapan «serbestlik ve aydınlık düşmanı kimseler» in hayalleri, çok yazık ki, yakında gerçekleşecektir. Çünkü çoğunluk, eski ve köhneyi sistemli surette methedenlerin sözlerine kanacak (12) ve tahrik edilmiş dinî hislerin tesiriyle büyük bir sosyal âbideyi yıkacaktır. İşte o zaman, küçük hesaplarla bugün seyirci kalan ilim ve siyaset adamları dahi pişman olacaklardır. Böyle bir halde memleketimizin kaybı ise, yıllar ve hattâ on yıllarla değil, yüz yıllarla ifade edilmek gerekir.

Birkaç misal daha:

Medenî Kanunumuzu — hiç değilse onun şahıs, aile ve miras nizamını — eski hukuka nazaran kötü göstermeğe çalışsan, onun yarattığı devrimleri şüphe, tereddüt veya üzüntü ile karşılayan şahıslardan bazılarının sözlerini, geçen yazımızda nakletmiştik. Şimdi birkaç misal daha veriyoruz:

Birinci Hukuk Dairesi Başkanlığından emekli sayın müderris Cevat Abdürrahim Gücün, 1951 senesinde yayınladığı «Hukuk Dâvaları» isimli eserinde, Medenî Kanuna

ve bilhassa bunun aile hukuku alanında yapmış olduğu devrimlere karşı, şu sözlerle hücum etmektedir: «Medenî Kanunun bizim için en büyük kusuru, aile ve miras haklarında Türk câmiasının ihtiyaçlarına çaresâz olmamasıdır... 1925 yılında, İstanbul'da toplanan Kanunu Medenî Kongresinde birperva demiştim ki: Aile ve miras haklarından maada hükümlerin beynelmül tevhidinde gitmek hem mümkün, hem de faydalıdır... Lâkin Aile ve Miras hakları böyle değildir. Çünkü bunlar her milletin menşesine, tarihine, an'anesine, hususî duygu ve benliğine bağlı hükümlerdir. Bunlar o millete ve o milletin fertlerine muntabık bulunan kisveler kabilindedir. .... Şahsî haklarda, aynen ahz ve iktibasa imkân yoktur; çünkü ihtiyaçlara, mizaça, muhite, terbiyeye, hususî veya dinî hislere göre değişir. Bu şahsî haklarda iktibas, bir terziye ölçü vermeden elbise ismarlamak gibi olur. Nitekim mahzurlu neticeleri görüldü... Eski hükümlerimizin cahili değil, ümmisi olanlar, garp hukukunu da yarım yamalak bilenler, 'doğmatizm' de eski softalara taş çıkraip bu samimî mülâhazalarıma 'Mecellecilik Zihniyeti' diyeceklerdir. Tefekkür ve tahrir serbestisine muarız olan bu toylar, bu mülâhazaları mürteçilikle de tavsif etmekten çekinmezler. Eğer bir milletin aile durumu salâha gideceğine, eskisinden beter bir hale gelirse, eğer boşanma kararı almak için zina tasni edilirse, eğer bir ana baba, çocuğu ölünce, damat veya gelin tarafından 'mirasçı değilsiniz' diye evden atılırsa, bunları tasvip etmemek, mürteçilik midir? Bunlara bir çare isteyenler 'mürteci' ise, bu müsevves ve çirkin neticeleri, 'ileri hu-

kuk' diye alkışyanlar, ne ile vasıflandırılmalıdır, bilmem!» (s. 6).

İkinci Hukuk Dairesi Başkanlığından emekli sayın Ali Himmet Berki de, 1955 senesinde yayınlanan «İslâm Hukuku» adlı eserinde, oldum olası pek beğenmediği Medenî Kanuna karşı bazı görüşler ileri sürerek, eski hukukun dolayısıyla müdafaasını yapmaktadır: Bir taraftan İslâm Hukukunun «her zaman cemiyetin hukukî münasebetlerine intibak edecek mahiyette olduğuna», 1937 de La Haye'de toplanan Milletlerarası Hukuk Kongresinin karar verdiği iddia edilmekte, diğer taraftan da - buna zıt olarak -, dinî hukukun bilhassa İslâm Hukukunun, «hiçbir tebeddüle mâruz kalmadığı» bildirilmektedir. Hattâ «akıl ile her hakikatin, iyi ve kötünün idrak edilmesinin mümkün olmadığı» görüşü de temsil olunmaktadır (12a).

Nihayet sayın müellif, batı hukukunun müesseselerinde göze çarpan, kendisinin keşfettiği «insicamsızlığın» sebebini izah etmeğe çalışmaktadır. Fakat bu hususta bitarafıktan okadar uzaklaşmaktadır ki, - aynen hukuku aile kararnamesi hakkındaki Şer'iyye Encümeni mazbatası gibi - garp hukukunda kadının kötü muameleye tâbi tutulduğu, İslâm Hukukunda ise kadına en iyi muamelenin yapıldığını bile iddia edilmektedir. Meselâ Batı hukuku için şöyle diyor: «Kadın ve çocuk şahsiyetine tallük eden tarzı telâkkillerde kadim ve iptidai fikirlerin izleri sezilir. Değişmez bir umde gibi kabul ve ilân olunan medenî haklardan feragat olunamayacağı düsturuna muhalif, birçok hükümler görülmür... Mirasta intifa hakkı müessesesi, hukukî bir esas ve ahlâkî, içtimai ve hele

iktisadi bir icapla kaabili telif olmadığı halde, garp hukukunda yer alır» (s. 4, 5).

Genç bir Medeni Hukuk profesörü bile, 1956 senesinde yayınladığı bir kitapta, ötedenberi sözlü olarak methettiği şer'i hukukun propagandasına hizmette bulunmayı ihmal etmemiştir: Prof. Şakir Berki, «İslâm Hususî Hukukunun Ana Prensipleri (Kur'an'da Hukuk)» adlı bu kitabında, şer'i hukukumuzun, «hukukun her bölümündeki isabetli hükümleriyle asırlarca sonraki mütekâmil dünya medenî hukuku esaslarıyla tezat halinde bulunmadığı hususunun izah ve isbattan müstağni olduğunu» iddia ettikten sonra, eğer tezat mevcutsa, buna modern hukukun sebebiyet verdiğini ilâve etmektedir (13) (14).

Şer'i hukuk taraftarları, son aylarda durumlarını artık okadar kuvvetli hissettirmektedirler ki, savunma ile de yetinmemekte, açıkça hücumla geçmektedirler. Sayın Hikmet Bayur'un, din derslerinde «fıkıh» in dahi okutulup okutulmayacağını Millet Meclisinde sorması, en ağır ittiham ve hücumlara mâruz kalması için kâfi gelmiştir. Raif Ogan, bu hâdise üzerinde yayınladığı «İslâm Hukuku» adlı kitabında, şer'i hukukun uzun uzun müdafaasını yapmakla da yetinmiyor, bu hukuku herhangi bir hükmü itibarıyla tenkid edenlere de tam mânasıyla ateş saçıyor. Temsil ettiği görüş - aynı kelimeleri kullanmamış olmakla beraber - şöyle hülâsa olunabilir: Şer'i hukuk mükemmel bir hukuktur. Onu tenkid etmeğe kimsenin hakkı yoktur. Fakat mâdemki bugün Medenî Kanun her nasılsa kabul edilmiş bulunuyor, ona da riayet ederiz. Lâkin milletin mevzuat bakımından isteyeceği her nevi değişikliği yapmaya mezuun olduğunu ve bu hususta mutlak bir yetkiye sahip bulunduğunu unutmamak lâzımdır. Yani millet eski hukukun daha iyi olduğunu kabul ederek geriye dönerse, bunu tabii olarak - hattâ sevinçle - karşılamak gerekir.

Ogan, »Medenî Kanunun iktibasını» ni açıkça tenkid etmemekte ise de; bir islâm memleketinde «İçtihad» in evleviyetle »mevcut şer'i hukukun değiştirilmesinin» ne dereceye kadar caiz olduğunu izah münasebetiyle sarfettiği sözler, bu iktibasın tamamen bir hatâ olduğunu ifade eder mahiyettedir: İçtihat kapisından faydalanılmaması, «islâm usul ve fûruunu korumak gayesiyle artık taklit ile iktifa olunması muvafık olacağı kararını veren âlimlerin içtihattan el çekmeleri ile olmuştur... Yalnız muhakkak olanı, içtihat kapisının bugün dahi kapalı bulunmadığıdır. Ama müctehit olarak ortaya çıkabilmek herke-

sin hakkı değildir. İçtihadî hükümlerin âmece mâmülünbih olabilmesi bâbında, içtihat ve müctehit için aranması lâzımgelen ilim, akıl ve bilhassa ahlâk şartları vardır ki, usulü fıkıh kitaplarına müracaat edilince bilinir. Bu şartlar mevcut ve mütehakik olmadıkça, islâm dinini ve hukukunu yarım yamalak garp müdevvenatından öğrenmiş reformatör taslaklarının uydurma içtihatları cehaletlerinin belirgesi olmaktan ileri gidemez, ve öylelerin şahsî istek ve beyanlarına itibar olunmaz» (s. 18).

Demek oluyor ki, usulü fıkıh kitaplarındaki şartları haiz bulunmayan şahıslar tarafından ve oradaki şartlara uygun olmaksızın yapılan bir iktibas, yani İsviçre Medenî Kanununun iktibas edilmesi, »reformatör taslaklarının cahilâne ve hatalı bir hareketi» den ibaret sayılmaktadır.

Dahası var: Şer'i hukukun taraftarları, eski hal suretlerinin tekrar geri gelebileceğini ifade etmek hususunda kendilerini mezuun sayıyorlar. Fakat Medenî hukuk taraftarlarının, bu tehlikeyi hesaba katarak, eski hukukun geriliğini tebarüz ettirmelerini ise, terbiyesizlik olarak vasıflandıracak kadar bir taraflı muhakeme yürütmekten de çekinmemektedirler (15).

İstifrasın bile, bugünkü hayat tezahürlerinden daha âdil olduğunu, poligaminin muayyen hallerde doğruluğunu, islâm hukukunda kadının batı hukukuna nazaran daha üstün haklara sahip bulunduğunu (s. 64-74) iddia eden Ogan, hukuk ilminin yarısını teşkil eden »mevcut hukuku ve hukuk tarihini tenkidi bir surette incelemek yetkisi» ni kimseye tanımamaktadır.

İnkılâp kürsüsü profesörü ve halen milletvekili olan Hikmet Bayur'un, bir sözlü soruda islâm hukukunu yeni hukukla mukayese eden gayet mütedil birkaç cümlesine karşı nasıl bir tonla cevap verildiğini de ibretle müşahede etmek gerekir. İşte birkaç tâbir: «Ey esbak bakan profesör, ilim bâbındaki hangi yanlışını düzeltelim» (s. 8). Taaddüdü zevcatı dillerine dolayan süper sapık münevverler» (s. 71). «Devrim yobazlarının zorba kazanı kaldırması», «Devrim softalığı» (s. 72), «Devrim softalığı cümudu» (s. 85) ve saire.

Medenî hukukun iktibasına, veya ana prensiplerine karşı bu müelliflerin yukarıda kaydettiğimiz sözlerini, teker teker cevaplandırmamıza, bir saatlik bir konferansta - ve FORUM'un sütunları bakımından - imkân yoktur (16) Ancak bâzi noktalara temas ederek, bu tenkidlerin yersizliği ve

haksızlığı hakkında genel bir fikir vermeğe çalışmakla yetineceğiz. Zira asıl konumuz, »ana prensipleri, umumî çehresi yani ruhu ve zihniyeti muhafaza edildiği takdirde, şer'i hukukun ıslah olunmayacağı» belirtmek» ten ibarettir.

Önce açık konuşmaya dâvet :

Medenî Kanunumuzu tenkid eden bütün şahıslara, kötü niyet atfetmek aklı-mızdan geçmez. Fakat Batı Kültürüne katılmamızda, sosyal hayatımızın gelişmesinde, kısaca, genel olarak ilerlememizde, kendisine milletçe çok şeyler borçlu bulunduğumuz bir esere karşı yapılan tenkidlerin, açık olması lüzumuna da dokunmak zorundayız. Bâzi ilim adamları dahi, Medenî Kanuna karşı - yazık ki madde bildirmeksizin -, genişliği ve mahiyeti kestirilemeyen genel sözlerle hücum etmektedirler. Bu çeşit tenkidler, onu yapanların niyetine aykırı olsa dahi, kanaatimizce, ancak menfi sonuçlar doğurabilir. Şüphesiz ki, hiçbir fikrin savunulması menedilememelidir. Esasen fikir hürriyetini sınırlamak, hataların en büyüğünü teşkil eder. Lâkin belirtmek isteriz ki, bu şahısların tenkidlerini, şekil bakımından dahi doğru bulmayışımız, açık konuşmamalrından ötürüdür. Eğer Medenî Kanuna hücum edenler, açık ve müşahhas konuşarak, »İsviçre Medenî Kanununun falan veya filân hukukî müessese veya prensipleri, şu veya bu bakımlardan adaletle yahut bizim sosyal bünyemizin şu hususiyetine aykırıdır. Halbuki eski hukukumuzun bunlara karşılık olan müessese veya prensipleri, şu ve bu bakımlardan adaletle ve sosyal bünyemizin şu özelliğine uygundur» deselerdi, bu tenkidleri hürmetle karşılardık. Çünkü tenkidin yanısı dahi, faydalı sonuçlar doğurur.

Halbuki Medenî Kanuna hücum edenlerin tenkidleri, sayın müftü Bilmen istisna edilirse, açıkça muayyen noktalara yöneltilmemektedir. Umumî surette, »Medenî Kanunun (veya yeni aile hukukumuzun), sosyal bünyemize uymadığı, veya 1926'daki hamlenin hukuk sosyolojisi bakımından bir hatâ olduğu» söylenilmekte ve bu delilsiz iddia ile yetinilmektedir. Onun içindir ki, birçok kimsenin bu sözlerden çıkaracağı mânâ, yeni hukukun, eski hukuka nisbetle sosyal bünyemize genel olarak uymadığı hükmünden ibaret olacaktır. Bu şahıslar, hakikaten eski hukuk sistemin-den ayrılmış olmamızı tenkid etmek istiyorlarsa, evvelâ bunu açıkça belirtmeleri gerekir. Ayrıca, yeni hukukumuzun hangi prensip veya müessesenin, eski hukuktaki

1957 YILINDA 2.000.000.000 LİRA TUTARINDA İKRAMİYELERİ BANKASI TÜRKİYE

hangi prensip veya müesseseye nisbetle, «sosyal bünyemize ve onun gelişmesine», «zamanın ihtiyaçlarına ve adalete» uygun olmadığını da göstermeleri lâzımdır. Ancak bu sayededir ki, aksi kanaatte olan hukukçu ve sosyologların, kendilerine cevap verebilmeleri imkân dahiline girer. Hakikat güneşi, her iki tarafın ne söylediği ve istediği açıkça anlaşılan münakaşalar sonunda yükselebilir.

İsviçre Medenî Kanununun iktibasî hâdisesi üzerinde, şümülü ve amacı belli olmayan tenkidlerin vereceği meyvalar, Medenî Kanunumuzun daha âdil, daha pratik ve bizim için daha büyük sosyal faydalar sağlayan bir kaynak haline gelmesini temin etmek olamaz. Bilâkis bu gibi kapalı tenkidler, sadece, gözü mâzinin karanlıklarına yönelmiş kimselerin ters hareket ve özentilerini desteklemeye yarar ve yaramaktadır. Eğer bu tenkidlerle söylenmek istenilen hakikat, Medenî Kanunun belli bâzı hüküm veya müesseselerinin şu veya bu suretle düzeltilmeden aynen iktibas edilmesinin veya falan veya filân hükümlerle desteklenmemesinin hatâlı olduğunu bildirmekten ibaret ise, böyle bir hareket, Medenî Kanunu sadece kuvvetlendirmeye yarar. Bugün aklı başında hiçbir hukukçu tasavvur olunamaz ki, Medenî Kanunun **bütün hükümlerini** doğru bulduğunu ve onun değiştirilecek hiç bir tarafı bulunmadığını iddia edebilsin! Fakat böyle belli noktaları hedef edinen tenkidler, umumî sözlerle ifade edilerek, yanlış anlayışlara sebebiyet verilmemelidir.

Diğer taraftan, «eski hukukun teferruat noktalarında ıslah edilmek suretiyle muhafaza edilmesi» görüşü savunulmak iste-

niyorsa, o takdirde de, yeni hukukun hangi sebeplerle sosyal bünyemize uygun olmadığı açıkça gösterilmelidir.

Hulâsa: Medenî Kanunu İsviçre'den almakla iyi etmedik diyen veya onun prensip veya müesseselerinin sosyal bünyemize uymadığını ileri süren hukukçu, sosyolog veya politikacının «sözlerinin, kavram ve amacını ve tenkid sebeplerini açıkça bildirmeleri» lâzımdır. Böyle bir hareketi, hem bir meslek borcu, hem de medenî cesaret ve dürüstlüğün bir emri saymaktayız (17).

(Gelecek sayımızda yayınlanacak son kısımda, «yeni hukukumuzun eski hukuka üstünlüğü» ve «Eski Hukukumuzun ıslah olunamazlığı» izah edilecektir).

(*) Yazının başı sayı 77 dedir.

(12) Şu hakikati gözden uzak tutmamak gerekir ki, memleketimizde geniş halk tabakalarına gerek dünya, gerek ahret hakkında fikir telkin edecek durumda bulunan, onlarla yakın temasta olan kimseler, yenin değil eskinin taraftarlarıdır.

(12a) Bu sözler en yüksek hakikat olan ALLAH'ın ve diğer metafizik hakikatlerin kavranması bakımından değil, insanların birbiriyle olan münasebetlerini tanzim eden hukuk kaideleri için sarfedilmiştir.

(13) S.6. Keza aynı şahsın «Roma Hukuku İslâm Hukukuna tesir etmemiştir (İslâm, sayı 8) adlı yazısı, s. 17 dip notu 1 e bakınız.

(14) Misal olarak ele aldığı hükümler ise, ne garip ki, eski hukukumuzun bilhassa zayıf olduğu noktalardır. Sahife 6, 13, 107, 115 ve 25 e bakınız.

(15) «Bugün kanun olana ittiba vacip,

başka hukuka dil uzatmamak terbiye bakımından lâzım, ileride taayyün edecek ihtiyaçlara göre iradei milletın daima tebdil hakkına malikiyeti ise mutlak ve şüphesizdir. İlim ve âlim yeniye beğenirken, eskilye ne zem eder, ne de ikincinin cevazını birinciyi hikmetsizliğe mahkûm eylemekte arar» (s. 86). «Taaddüdü zevcat Türkiye'mizde kanunla kaldırılmış, ahkâmı şahsiyeye müteallik hükümler dahi Medenî Kanun-ll maddeleştirilmiştir. Bunlara ittiba âmmece lâzımdır. Vaziyet böyle iken İslâm hukukunda şöyle idi, böyle oluşu bizim kanuna uymamaktadır demek haddi zatında yersizdir» (s. 88). «Din hukuku bir hukuk külliyyati olarak yerinde duruyor. O artık ancak yüksek ilim kürsülerinin mahdır. Lâlik kanunlar ise, m a d e m k i milletın tasvip ve kabulüne iktiran eylemiştir, onlara itaat ve inkiyad 'milli iradenin' zaruretidir» (s. 31). «Sayıları yüzleri bulamayan ve kendi sahaları dışında kalan İslâm hukuku mevzuunda ihtisas şöyle dursun umumî bilgileri dahi bulunmayanlar ya reformcu yahut tesanüt ve devrin muhafızı sıfatıyla meydanda dolaşıyorlar. İlim tarafsızdır. De v r i m, tesanüt gibi ünlü mefhumları önlerine tutup kalkan yapılarak ardından konuşmasınlar» (s. 36).

(16) Yakında yayınlanacak olan «Medenî Kanun İktibasının Muhasebesi» adlı mu-fassal etüdümüzde, Medenî Kanuna hücum edenlerin sözleri ve delilleri, teker teker cevaplandırılacaktır.

(17) Bu sözlerimizle hiçbir kimseyi kırmak veya küçük düşürmek hedefini as-lâ gütmüyoruz; sadece, kendilerini vuzuha davet mecburiyeti karşısında bulunduğu-muzu ifade etmek istiyoruz.

Yeni Osmanlıların Hakikî Hüviyeti

I Tanzimat Bürokrasisi

Şerif MARDİN

Batılılaşma yolunda geçirdiğimiz tecrübelerin üzerine eğilen yazılar memleketimizde eskiden beri geniş bir rağbet görmüştür. Bu konu bir hayli işlenmiş ve batılılaşmamız hakkında bir çok şeyler söylenmiştir. Derin görüşlü ve umumî kültür seviyesi bir hayli yüksek olan bazı düşünürlerimizin bu sahada verdikleri eserlerde muharrirlerinin bu yüksek vasıflarını hissetmek de mümkündür. Ancak bu arada sorulması lâzım gelen bir sual da şudur: Yazarların bu sübjektif hassaları problemin hakikî mahiyetini ortaya çıkarmaya kâfi midir? Muhakkak ki hayır. Her şeyden önce ve daha teferruatlı kıymetlendirme tekniklerine inmeden, veyahut tam teşekküllü bir sentez meydana getirmeye çalışmadan bu yazılarda mühim bir

unsurun tamamlanması icabetmektedir ve o da münferit olayların tesbiti ve hâdiselerin ne şekilde cereyan etmiş oldukları noktasında vuzuhun teminidir. Kısaca, kıymetlendirme gitmeden önce materyeli toplamak lâzımdır. Meselâ Tanzimat devrinde cereyan etmiş olayların son derece teferruatlı ve sahih bir tablosunu meydana çıkarmadan Tanzimat hakkında mütalâa serdetmek gülünçtür. Gene Abdulhamit'in güvenilir bir biyografisi mevcut değilken bu hükümdarın fikirlerini kıymetlendirme gayret eden bir çalışma kısır kalmıya mahkûmdur. Binaenaleyh batılılaşmamızın mânasını kıymetlendirme çalışırken bu vetirenin ne şekilde cereyan etmiş olduğunu bulmamız icabeder. Batılılaşma tarihimizi, resen, 120 küsur senelik bir

devreye sığdırdığımız takdirde, bu 120 senelik dilimin içinde de muhakkak ki en ilgi çekici hareketlerden biri Yeni Osmanlılar hareketidir. Düşünürlerimiz arasında bahis konusu grubun ehemmiyetini idrak etmiyen yoktur tahmin ederim. Bununla beraber, daha sonra Jön Türk ismiyle ortaya çıkmış olanların bir nesil önce önderliğini yapmış Yeni Osmanlıların gayeleri, ve geçirmiş oldukları tecrübeler hakkında, ciddi bir araştırma mevcut değildir. İşte Yeni Osmanlılar Cemiyeti ile ilgili hâdiselerin tesbiti, yukarıda bahsettiğimiz ve yapılması zarurî olan tarihî etütlerden biridir. Memleketimizde monografi yazmanın ne demek olduğunun yavaş yavaş anlaşılmasına başlaması sayesinde Yeni Osmanlılar tarihinin yakında aydınlanması muh-

temeldir, fakat şimdilik bu araştırmalarda kullanılmak üzere bazı müşirlerin de ortaya çıkarılması mümkündür. Aşağıdaki mütalâalar bu müşirlerden birinin tesbiti ile Yeni Osmanlılar Cemiyetinin faaliyete geçtiği sıralarda memleketimizde sosyal yapıda husule gelen bazı tahavvüllerin tasviriyile ilgilidir.

Bir kere Yeni Osmanlılar kimlerdir? Yeni Osmanlılar veya Genç Osmanlılar Sultan Abdülâziz devrinde ilk defa olarak Türkiye'de nisbeten teşkilâtli bir siyasi fırka, teşkil etmiş olan şahıslardır. Burada "fırka" kelimesinin kullanılışı kasdîdir, zira o devirde henüz bir partiden bahsetmeye imkân yoktur.

Abdülâziz'in tahta çıkışından az sonra İmparatorluğun inhitata doğru gidişinden huzursuzluk duyan bir kısım münevverler 1865 senesinde memleket içinde güdülen politikânın islahı gayesine yöneltilen bir teşekkül meydana getirmiş ve bilhassa neşriyat yoluyla memleketimizdeki aydınları uyandırmaya çalışmışlardır. Grubun şöhret kazanmasına yardım etmiş olan en mühim amiller arasında Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi idealist şahsiyetlerin partinin kurucuları arasında bulunmuş olmalarını zikretmek lâzımdır. Bugün Yeni Osmanlılar hatıra geldiği zaman cemiyetin kendisinden ziyade Namık Kemal'in cemiyetin maksatlarını anlatmak için **Hürriyet** gazetesinde yazdığı makalalar gelmektedir.

Devrim tarihimizin ilk adımlarından biri sayılabilecek olan bu teşekkülü inceleyen karşımıza çıkan ilk problemlerden biri bu şahısların faaliyeti hakkında pek az bilgiye sahip olmamız ve cemiyetin faaliyeti hakkında bugüne kadar yazılmış olan eserlerin sathiliğidir. Fakat bu noktadaki vuzuhsuzluğu aydınlattıktan sonra bile karşımıza ikinci bir zorluk çıkmaktadır, o da Genç Osmanlıların nelerden şikâyetçi olmuş olduklarını tayin etmektir. Umumiyetle Yeni Osmanlılar hakkında yazılmış eserlerde Osmanlı İmparatorluğunda o zamanlar hüküm süren "istibdat" şikâyetinin menşei olarak zikredilmektedir. Filhakika Yeni Osmanlıların, bir çok yazılarında "istibdat" a karşı ateş püskürdükleri bir hakikattir, fakat "istibdat" kelimesi kendi başına bizi aydınlatacak kadar müşahhas bir kelime değildir. Bu şartlar içinde yapılması gereken işlem, bizi Yeni Osmanlıların hakikî maksatları hakkında zerre kadar aydınlatmayan bu "istibdat" mefhumunu daha müşahhas bir şekle inkilab ettirmektir. Belki o zaman bu gençleri harekete sevk etmiş olan güdülerin hakikî mahiyetini tesbit etmeye muvaffak oluruz. Bir kerre bu istibdatı ya Padişaha veya Padişahın başkalarına mal etmek gibi basit bir ayırımla işe başlayabiliriz.

Genç Osmanlılar Abdulazizin şahsı istibdadına karşı mı protestoda bulunuyorlardı? Zahirî, şikâyetlerinin böyle bir menşei olduğunu düşünmek makûl görünebilir: Abdulazizin tahta geçişinden az sonra Osmanlı İmparatorluğunun diğer memleketler muvacehesindeki durumu kötüleşmiş ve bir müddet durmuş gibi görünen parçalanma vetiresi ve devlet itibarının sarsılması gittikçe hızlanan bir tempo ile tekrar başlamıştır. Hayatının sonuna doğru Sultan Abdülâziz kendini sefahata

vermiş ve memleketi israta boğmuştur. Bundan ötürü istibdatın hünkârı istihdaf etmiş ve teklif edilebilir. Hâsılatte ise Yeni Osmanlılar hünkârın şahsına karşı daima son derece hürmetkâr davranmışlardır. Namık Kemal'e göre meselâ, Padişah, halkın kendisinden istediği bir şeyi yapmayı hiç bir zaman reddetmemiştir. (1) Meselelerin daha etraflı bir tetkiki neticesinde karşılaştığımız ilk netice Yeni Osmanlıların asıl hedef tuttukları istibdadın Âli Paşanın istibdadı oluşudur. Bu buluş bizde ilk anda bir sürpriz tesiri yaratabilir. Zira ilk mekteptenberi duymaya alışık olduğumuz tez, Âli Paşanın Osmanlı İmparatorluğuna geniş hizmetleri dokunmuş bir şahsiyet olduğudur. Aslında bu konunun teferruatına indigimiz zaman Sultan Abdulaziz devrinde günlük politikânın tayininde Padişahın ancak tali bir rol oynadığını buluruz. Böylece vaziyet aydınlanmış bulunmaktadırlar: aslında, Abdulaziz Fuat ve Âli paşaların hemen hemen esiridir. Resit Paşa devrinde başlamış olan bu "vüzera hegemonya"sının son safhası, Fuat ve Ali Paşaların ölümünden sonra Rüştü ve Süleyman paşalar gibi Âli paşanın yetiştirdiği çıraklarının Abdulaziz'i haletmiş olmalarıdır. Sadrazam ve ona hizmet eden yüksek bürokrasinin bu devirde böylesine kuvvetlenmiş olması ise batılılaşmamızla doğrudan doğruya ilgili bir meseledir. Hâdisenin başlangıç safhalarını Resit Paşa devrinde aramak icab eder. Resit Paşa zamanında ya-

pılan idarî değişiklikler kendi sadrazamlığı devrine bile yeni «yüksek memur» tabakası yaratmıştı. Bu grubu, lisan bilimleri yoluyla veya yapılan değişikliklerden doğan yeni müesseselerde memur edilmeleri sayesinde, Batı ile irtibatta bulunan kalem efendileri teşkil ediyordu. Batının idarî tekniklerine olan vukufu sayesinde İmparatorlukta bütün mühim devlet işlerinin kontrolü yavaş yavaş bu yeni memur tabakasının eline geçmekte idi. Bu yeni "üst tabaka"nın hususiyetlerinden bir tanesi de kendini beğenmişliği ve memleketi idareye yalnız kendini ehil görmesi idi. Daha Resit Paşa zamanında, sadrazam, İngiliz Hariciye Nazırı ile yaptığı bir mülâkatta II nci Mahmudun şahsına bir hayli yüksekte baktığını ve Osmanlı İmparatorluğunda meydana getirilen yenilikleri tamamıyla kendisine mal edip Padişah'ı bu yeniliklerin tatbiki için kullanılacak bir âletten ibaret saydığını gösteren lâflar sarfetmişti (2). Âli Paşa bu tutumu bir adım ileri götürerek devlet idaresinin mahdut bir elite tarafından temin edilmesinin zaruretine işaret etmekten çekinmiyordu.

1. Namık Kemal, "Usul'u Meşveret Hakkında Mektuplar, No: 5" **Hürriyet**, 10 Ekim 1868.

(2) Bailey, **British Policy and the Turkish Reform Movement**, s. 271-272.

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

1957 yılı şekillişlerinde

EVLER

Apartman Daireleri

Zengin Para İkramiyeleri

veriyor!

100 liralık bir hesap 1957 yılında size saadet getirebilir.

Iktisadi Gelişme ve Dış Ticaret

Özetleyen: Aydın YALÇIN

Rockefeller Vakfı ile İstanbul İktisat Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesinin işbirliği yaparak, memleketimize kalkınma meseleleri üzerinde konferans vermek ve seminer yapmak üzere davet edilen, Avrupa İktisadi Komisyonu Araştırma Kısmı Şefi Mr. Larry, iktisadi gelişme ve dış ticaret münasebetleri üzerinde bir konferans vermiştir. Dergimizde şimdiye kadar savunduğumuz fikirlere çok yakın görüşleri ifade eden ve dergimizin yayınlarını destekliyen bu fikirlerin ana hatlarını, okurlarımızın ilgi ve istifade ile karşılayacaklarına eminiz.

İktisadi kalkınma hareketine geçmek istiyen az gelişmiş memleketlerin özelliklerini belirtmek lazımdır. Bu memleketlerde göze çarpan vâkıa nüfusun büyük bir kısmının ziraatte çalışmasıdır. Aynı zamanda kalabalık ziraî nüfusun, sanayi ve hizmetler gibi ikinci ve üçüncü derece faaliyet sahaslarına geçme imkânı bulamayıdır. Az gelişmiş memleketler kategorisine, Avusturalya, Lâtin Amerika, Hindistan ve Mısır gibi memleketlerin sokulduğu umumiyetle görülmektedir. Fakat Avusturalya ve Lâtin Amerika memleketlerinin az gelişmiş olması ile diğerleri arasında mühim bir fark vardır. Bu fark her iki tip için tesbit edilecek kalkınma politikasının farklı olması gerektiğini ihtar eder. Avusturalya ve Cenubi Amerika'da nüfus az fakat arazi geniştir. Halbuki Mısır ve Hindistanda durum tam tersinedir.

Kalkınma için ziraat sektörü dışında faaliyet sahaslarının açılması ve genişletilmesi lazımdır. Bu ise sanayileşmenin teşviki demektir. Bununla beraber ziraatin ihmal edilmesi mevzuubahs değildir. Bilâkis iş gücü kaybetmekle beraber ziraî sektörün istihsalının artırılması mümkündür ve bu zaruridir. Ziraî sermaye yatırımları, teknik bilgi ve kalifiye işçi sayesinde artırılabılır. Artan ziraî istihsal, sür'atle gelişecek olan sanayi ve hizmet sektörlerinin artan ihtiyaçlarını karşılamaya yardım edecektir. İktisadi gelişmenin bu kalıp içinde cereyan edeceği hususu bugün ilim âleminde umumiyetle kabul edilen bir görüştür.

İktisadi gelişmenin bu hattı takip edebilmesi, hem iç hem de dış malî ve iktisadî münasebetlerde bazı tedbirlerin alınmasını icabettirir. Bu tedbirlerin alınması, hükümetlerin halk oyuna karşı hassas olduğu demokratik memleketlerde bazı güçlükler arzeder. Kalkınabilmek için gereken tasarrufun ziraî sektörden temin edilmesi köylünün sırtına bazı külfetlerin yüklen-

mesi icabeder. Rusya, doğu Avrupa ve Çin gibi halk oyuna karşı hassas olmıyan diktatörlerde, köylü ile devlet arasında ihtilâlin ilk yıllarında müşahade edilen şiddetli mücadelenin sebebi budur.

Sür'atli iktisadi gelişme, sür'atli bir yatırım temposu ile mümkün olabilir. Az gelişmiş memleketlerde yatırım temposunu sür'atlendirdiğimiz zaman, yatırım mallarının ithalâtla temin edilebilen kısımları yüksek olduğu için ithalât talebi de sür'atle yükselir. Yapılan yatırımların takriben üçte bir nisbetinde bir kısmı dışardan ithal edilmek suretiyle temin edilir. Yatırım ve istihlâk malları sanayiinin dışardan ham madde talepleri de yüksektir. Keza artan gelire yükselen istihlâk talebinin de, ithalât muhtevası yüksektir. İşte iktisadi gelişme ile birlikte birden yükselen ithalât talebi, dış muvazenenin ciddi bir şekilde bozulmasına sebep olur. İhracat gelirleri, ithalât talebini karşılamaya yetecek hacimde yükselmez, çünkü o memleketin mallarına karşı dış âlemin yapacağı talep dünyadaki umumî talep artışı ile yükselecektir. Eğer kalkınmanın bu safhasında hükümetler işi oluruna bırakır, şuurlu bir şekilde bazı hususî tedbirler almazlarsa muvazenesizlik esaslı bir şekilde genişler ve kalkınma hamlesini tehdit eder.

Kalkınma hamlesinin devamı için şart olan devamlı ve geniş hacimde yatırım malları ve hammadde ithalâtı durakladı mı, iktisadi buhran yayılır. Ağır yük altında olan tediye bilançosu yüzünden iktisadi gelişme artık duraklar. İthalât kapasitesi ihracat geliri ile sermaye ithali toplamından dış borçlar tediyesi için gereken kısım çıktıktan sonra geriye kalan bakiyedir. Eğer ithalât kapasitesi ithalât talep ve ihtiyaçlarını karşılamazsa, iktisadi sıkıntı ve darlıklar, ekonomik faaliyeti ve gelişmeyi sektöre uğratar. Bugün Türkiye bu durumda karşılaşmıştır. Meselâ karayolları yapılmış fakat işliyecek otomobil, benzin, lâstik v.s. temini zorlaşmıştır. Buna benzer durumla Hindistan, Japonya, Polonya ve Macaristan'da karşılaşmaktadırlar.

Bu güçlüğü yenmek, ekonomide başgösteren darlık ve tikanıklıkları gidermek için iki şeye ihtiyaç vardır: Yatırımlarını finansman için iç tasarrufların hacmini artırmak lazımdır; ikincisi, bu tasarrufların dış muvazeneyle tamir edecek şekilde ayarlanması lazımdır. İç tasarruflar sermaye terakümünü yani sermaye malları tedarikini, yatırım malları sanayiinde çalışan işçilerin istihlâk ihtiyaçlarını ve bu sanayiinin ham maddesini temin etmeye yetecek hacimde olmalıdır. Buna mukabil acaba bu tasarruflar nasıl bir şekil almalı ki dış ti-

caret muvazenesi kurulabilsin?

Bunun için üç yol akla gelir: Ham ve iptidai maddeler istihsalinin genişletilmesi; mâmul maddelerin istihsalini artırmak; ihracat için imalât seviyesini yükseltmek. Tasarruflar bu üç şekle girdiği takdirde, bazı an'anevi ihraç malları yani iptidai maddeler istihsalini genişletilmiş, bazı mâmul malların imalâtı içerde yapılmaya başlanmış ve nihayet dışarıya mâmul maddeler ihracatı başlatılmış olur. Bazı lüks ve zaruri olmıyan istihlâk maddeleri ithalâtının kısımlı olması, bu malların dahilinde imal edilmesine doğru kaynakları harekete geçirirse de, buna mâni olacak şekilde tedbirler alınması lazımdır.

Birinci yolda, yani ham ve iptidai maddeler istihsalinin artırılması sıklıkta talebin elâstikiyeti azdır. Fakat bütün memleketler bir anda bu malların istihsalini genişletmezlerse, istihsalini artıran memleketin dış âlemlerle ticaretindeki hisse bir miktar artırması mümkündür. Maamafih bu menfi bir mülâhazadır. İkinci nokta, geri kalmış memleketlerin ihraç ettikleri malların sayısı ve cinsi mahduttur. Bu sebeple yeni ihraç imkânları yaratılmalı; ihracat çeşitlendirilmelidir.

Üçüncü nokta, iptidai maddeler istihsalinin genişletilmesi, sanayileşmeye çalışan bir memlekette, kurulmakta olan sanayi için, yardımcı destekleyici ve dışardan tasarruf temin edici bir tesir icra etmez.

İkinci yola, yani evvelce ithal edilmekte olan malların iç istihsal ile ikamesi için yapılan sanayileşmeye gelince; bu isabetli bir adımdır, çünkü bu suretle tasarruf edilen döviz, sermaye malları ithaline tahsis edilir. Fakat bu sanayi kurulurken az sermaye ve çok işgücü kullanan bir istihsal tekniği tercih edilmelidir. Aksi takdirde döviz talebi gene genişler. Maamafih bu usul, menfi yolla bir döviz tasarrufudur. Bu sanayi şubésinin geliştirilmesi ihracat sanayiimize fayda vermez.

Üçüncü yol, yani ihracat için sanayiimizi geliştirme yoluna gelince: bunun için umumiyetle muayyen bir kalkınma seviyesine erişmiş olmanın şart olduğu ileri sürülür. Saniyen kurulmuş olan bu sanayiinin ihtiyaçlara hizmet etmediği söylenir. Bu yolla döviz kazanmak için, eski sanayi memleketleriyle rekabet etme güçlükleri vardır. Maamafih, sanayiinin büyük cesamette olduğu zaman ekonomik olan branşlarında, ihraç mahreçlerinin dahili piyasayı tamamlaması hâlinde, üçüncü yolun önemi büyüktür. Bununla beraber bazı müessesefi güçlükler inzimam eden bazı malî güçlükler de vardır. Eskiden sanayileşmiş

memleketlerin milletlerarası piyasalarda kurmuş oldukları ticarî bağlar ve alışkanlıklar önemli bir müessesevi güçtür. Diğer taraftan yeni kurulan sanayi maliyetinin yüksek oluşu ayrı bir güçlük teşkil eder. Bununla beraber hem iç pazar, hem de ihraç mahreçleri mahiyeti düşünmeye yarıyan bir âmildir. Müessesevi güçlükler daha ciddidir. İhracat yapan memleketler bol ve ucuz işçi kullanarak ihracat yapıyorsa, rakipleri bu memleketi sosyal damping yapıyor diye itham ederler.

Japonya ve Hindistan mensucat sahasında bu yolu deneyen memleketler arasındadır. Halihazırda Hindistan ve Yugoslavya başka mâmül maddeler de ihraç etmeye başlamışlardır. Yugoslavya motör imalatının %50 sini, demiryolu malzemesi imalatının %40 ını ihraç etmektedir. Bunlar imalâta büyük işletmelerin hâkim olduğu sanayi şubelerine dair tipik misallerdir. İsrail de kalkınan memleketler arasında, gelişmesinin ilk safhasında dışarıya mâmül madde ihraç eden memleketlere dair bir misaldir. Son zamanlarda 20 milyon dolarlık bir rayon sanayii kurulmaktadır; imalatının yarısının dışarıya satılacağı hesaplanmaktadır. Hükümet 20 milyona malolacak bu projenin üçte birini garanti etmiş, üçte ikisi yabancı sermayeden temin edilmiştir. Bu kombinezon, mahallî malî kaynaklarla dışardan teknik bilgi, idarî kabiliyet ve hüner temin etmenin iyi bir misalini teşkil etmektedir. İsrail misali yalnız iktisadî menfaatlerin bahis konusu olmadığı bir misaldir. Geri kalmış memleketler ileri memleketlerle uzun vadeli kontratlar yapabilirler. Çünkü ihracat sanayii gelişeceği için sermaye kazançları garantilidir. Eğer Türkiye müşterek pazarla alâkadar olmazsa bu sanayi dalları gene esasen gelişmiş memleketlerde kurulur.

Buraya kadar dış ticaret bahsinde alınacak tedbirleri tetkik ettik. Şimdi gelişmiş memleketlerle rekabette karşılaşılan güçlükler karşısında ne tedbirler almamız? Bu meseleyi incelememiz lâzımdır. Geri kalmış memleketler himaye maksadında dışında, tediye güçlükleri yüzünden dış ticaretlerine bazı tahditler koymuşlardır. Acaba bu tahditleri, böyle gelişmiş güzel olmaktan çıkarıp kalkınmanın bir vasıtası haline sokabilir miyiz? Böyle bir mülahaza aslında serbest tiracet doktrinine aykırıdır. Fakat bazı ileri memleketler bu müdahaleleri kabul etmişlerdir. Diğer taraftan evvelce himaye ve müdahale ile kalkınmış olan bazı memleketlerin bugün bu usullere itiraz ettiği görülür. Gelişmemiş memleketlerin en mühim kabahatleri, kalkınma veçhesine bakmadan, bu mülahaza ile hareket etmeden gelişmiş güzel tahdit ve kontrollara başvurmalarıdır. Binaenaleyh müdahale şartları hususunda vâzâh bir fikre varılırsa, bu bahiste rasyonel bir esas tesbit etmek mümkün olur.

Serbest ticaret doktrinine istisna teşkil eden bazı haller vardır. Bu haller, işletme dışı tasarruflar meydana getiren yatırımlar, ulaştırma, âmme hizmeti tesisleri, hünerli insan gücü ve genç endüstrilerin kuruluşu gibi vecibeler münasebetiy-

le ortaya çıkar. Az gelişmiş memleketlerde, işletme dışı tasarruflar temin eden tesislerin yokluğu ekseriya gözden kaçırılır. Hattâ bu nokta az gelişmiş olmanın başlıca karakteristiklerinden biridir. Dış ticaret teorisi, ilerlemiş memleketlerin meseleleri üzerinde çok durarak yukarıki karakteristikleri görmemiştir. Dış ticaret teorisinin yanılgısı diğer bir nokta, para ile ifade edilen maliyet münasebetlerinin, hakiki maliyet münasebetlerini ifade ettiğini sanmasıdır. Hakiki maliyetlerin ölçülmesinde fiyat mekanizması daima en iyi rehber değildir. Avrupa İktisadî Komisyonunun birkaç sene evvel nesrettiği Economic Survey of Europe since the War adlı eser ve Prof. Ohlin'in riyasetinde hazırlanan Social Considerations of European Economic Cooperation adlı eser bu görüşü aksettiren yayınlar arasındadır. Bu görüşün esası, az gelişmiş olmanın tarifi içinde mündemiçtir. Bu tarif şöyledir: «Ziraat artan nüfusu kendine çekmekte devam etmiş; sanayi bu nüfusu massede-memiş; aile bağları toprakların küçük parçalara bölünmesine sebep olmuş; netice itibarıyla de, iktisadî hareketin en mühim prensibi olan, marjinal maliyetini marjinal gelire eşitliği prensibi işleyemez bir hale gelmiştir. Ziraat hasılayı artırma, nüfusu artırmak suretiyle değil, sermaye ve teknolojinin tatbiki, arazinin ıslahı suretiyle mümkündür.»

Bu şartlar altında ziraatten sanayie nüfus naklinin masrafı çok azdır. Ziraatten bir miktar nüfus almakla istihsal kaybı çok az ve hattâ hiç yok gibidir. Bu se-

bepledirdir ki nüfus naklinin maliyeti hemen hemen hiç yok gibidir. Ziraatten alınan bu nüfus sermaye teşekkülü için kullanılacaktır; yahut da istihlak malları imali için kullanılacaklardır. Bu ise ziraate iyi tesir yapacaktır. Çünkü ziraatte çalışan köylü için, fazla gelir ve istihsal temin etmeye teşvik edecek mallar istihsalı başlayacaktır. Bununla beraber köylünün şehre bu endüstrilerde çalıştırılmak üzere nakli mesken inşası gibi bazı masrafların yapılmasını gerektirecektir.

Bu noktalar, kalkınma meseleleri üzerinde düşünenler tarafından umumiyetle kabul edilen fikirlerdir. Mukayeseli reel maliyetlerin, mukayeseli para maliyetlerine müsavi olmayışı, işçinin şehre getirilmesinin hiçbir sosyal maliyet doğurmamasına mukabil, hususî maliyet bakımından bazı külfetler meydana gelmesine sebep olmaktadır. Çünkü tatbikatta şehre gelen işçiye müteşebbis ücret verecektir. İşçi eskiden köyünde para vermeden yediğini, şehirde para ile satın alacaktır. Bu yüzden şehre gelen nüfusun para maliyeti yüksek olacaktır. Nominal maliyet, reel maliyetin çok üstünde olacaktır. Bu halin esef edilecek iki neticesi vardır: Yatırımlar fena tevzi edilecektir. Sanayi sahasına yatırımlarda, ücret müteşebbise çok pahalı gelecektir. Bu sebeple, müteşebbisler de sermaye kesafeti yüksek olan sahalara yatırım yapacaklardır. İkinci neticesi ise, fiyat mekanizması tamamen serbest bırakılınca, sanayi sahasına çok az yatırım yapılması ihtimalinin doğmasıdır.

Apartment daireleri
Zengin para ikramiyeleri

Yünlü - pamuklu
satışlarımızda %10 TENZİLÂT

MEVDUAT SAHİPLERİNE
EN FAZLA MENFAAT
SAGLAYAN BANKA

Hesap açtırmakta acele ediniz

SÜMERBANK

Okurların Forumu

Seçimi Kim Kazanacak?

FORUM Yazı Kuruluna,

Memleketimizde tartışma konusu olan rejim buhranının; buna sebep olan D. P. nin öntümüzdeki seçimlerde mağlûbiyetini sağlayacağı kanaati birçok aydın kişilerin kafalarına yerleşmiştir. «Sür'atli kalkınma» dan doğan hayat pahalılığının günden güne artışı da, yenilgiyi tamamlayacak başlıca unsurdur» deniliyor.

Sahsen, rejimin kurtulması ve özlenen demokrasinin tam mânasiyle memleketimizde yerleşmesi için D. P. nin iktidardan uzaklaşmasını zaruri görmekteyim. Diğer yönden anladık ki, serbest tartışmanın neticesi, ağır fakat sağlam bünyeli kalkınma; tartışmasız ve ilhama dayanan çabuk, fakat çürük ve sıkıntı doğuran kalkınmadan çok daha iyidir.

D.P. nin mağlûbiyeti ile, bu iki ana unsurun anormal durumunun düzeleceği umulan öntümüzdeki seçimlerde, D.P. yenilecek midir?

Mesleğim icabı yaptığım seyahatlerde pek çok köylü, kasabalı vatandaşlarla konuştum. Elde ettiğim netice, D.P. nin yine iktidarda kalacağıdır.

Rejim meselesi köylüyü istenilen şekilde alâkadar etmiyor. Onun asıl demokrasi anlayışı, jandarma dayasının ve yol parasının olup olmamasıdır. Jandarma artık dayak atmıyor. Yol vergisi olmadığı için tahsildar bu borcundan ötürü onu tevki ettirmiyor. Hükümet dairelerinde, Ziraat Bankasında işi çıktığı takdirde ocak, bucak başkanlarının nüfuzlarından - forsları var tábirini kullanıyorlar - istifade ederek işini görüyor. İyi kötü köyün suyu gelmiştir, yolu yapılmıştır. Demek ki hükümet çalışıyor.. Üniversite muhtariyeti, hâkim teminatı, matbuat hürriyeti, muhalif partilerin siyasi hakları ve sendikalar meselesi ile alâkalı değil. Veya pek az. Geçimleri umumiyetle ve eskiye nisbetle pek değişmiş değildir. İktisadi mevzuda münakaşa ettikleri yegâne şey, köylerinde bir iki kişinin 5-6 senede nasıl zengin oluverdiklerinin dedikodusudur.

Kasabalarda ise durum daha başka.. D. P. nin bugünkü vaziyeti çoğunluğun ümidini kırmış olmakla beraber, iktidara gelecek herhangi bir partinin gerek rejim meselesinde ve gerekse iktisadi alanda esaslı bir şey, özlenen bir değişiklik yapamıyacağı söyleniyor. «C.H.P. ye rey vermeyeceğiz. O, el'an tek şef idaresindedir. Değişmemiştir. Bünyesini demokrasiye uyduramadı» deniliyor. «İşi gücü D.P. yi körü körüne kötülemek. Sen iktidara gelirsene neler yapacaksın, neler yapmıyacaksın? Bunları bir bir anlat da bilelim» diye C.H.P. ye

hitabediyorlar. C. M. P. nde iş yok. Bir Bölükbaşı ile iktidara gelinmez. Hür. P. ise daha yeni. İlerliyemediler. Kuvvetli olsa belki kazanırlar» hükmüne ekseriyet sahip. En mühimi şu kanaatleridir:

«D.P. muhalefet yıllarında neler vaad etmedi? Amerika, İngiltere demokrasisi gibi bir idareye kavuşacağız, matbuattan baskıyı kaldıracacağız, üniversite tam bağımsız olacak, işçilere grev hakkı vereceğiz. Sonra radyo derdini halledeceğiz, ucuzluk getireceğiz, sizlerin hizmetinizde olmakla şeref duyacağız.. Bunları unuttuk. Bugünkü durum ise malûm. Kimin aklına gelirdi böyle oacağı o vaadlere göre? Sonra efendim, ne malûm ötekilerin de iktidara geçince değişmeyecekleri? Ne ile inanalım? İyisi mi, dursun bunlar. Bekliyelim dört sene daha, belki düzelirler.»

Geçimlerini sorduklarımızın yine büyük bir ekseriyeti:

«Eskiye nisbetle elimize daha çok para geçiyor, lâkin pahalılık alabildiğine gittiği için tabii sıkıntı çekiyoruz. Allah sonumuzu hayırlara çıkarsın, başka ne diyelim» diye cevap verdiler.

Bu müşahedelerim umumidir. Şu halde vatandaşların çoğu, iyi iktidar bu türlü olur inancı ile, ve diğer partilerden her bakımdan ümidi olmadığı için ileride düzelir temennisiyle oylarını D.P. ye vereceklerdir.

Aydınlardan, muhalif parti liderlerinden efkârı umumiyenin nabzını iyi yoklamalarını ve ona göre siyasetlerini ayarlamalarını istemek vazifemizdir.

Saygılarımla.

Mehmet Fash TUMEN — İZMİR

Memleketin Çilesi

FORUM Dergisi Yazı Kuruluna,

12 Haziran 1957 günlü Dünya'da Sayın Aydın Yalçın'ın "İş Adamlarının Çilesi" başlıklı yazısı çok önemli bir meseleye parmak basıyor. Enflasyonu önlemeye muvafak olamayan bir iktisadi siyasetin gittikçe kesafetini artıran müdahalelerle iş hayatında bir keşmekeş yarattığı açıktır. Bu keşmekeş içinde iş ahlâkı son derece bozulmuş, iş adamları bilhassa dar gelirliiler gözünde menfur kimseler olarak görünmeye başlamıştır. Bu hal yalnız iş adamını huzursuz etmekle kalmaz, iktisadi kuvveti elinde tutan ve nasıl tedbir alınırsa alınsın; bu kuvveti elinden alınamayan müteşebbise karşı duyduğu nefret ölçüsünde halkı da

huzursuzluğa düşürür. Bu itibarla meseleye yalnız iş adamının değil, memleketin çilesi olarak bakmak ve ona göre işi lâyük olduğu ciddiyetle ele almak gerektir.

İş hayatına vaki bu çok kesif müdahalelerin başta geleni ihtikârla mücadele yolunda alınan tedbirlerdir. Bizde 15 yıllık geçmişi olan bu tedbirlerin şimdiye kadar hiç bir şeklinin esaslı bir başarı sağladığı görülmemişken, bunun üzerinde halâ ısrar edilmesini anlamak cidden güç oluyor. Olsunca uzun bu devre içindeki tecrübeler bize göstermiştir ki, serbest fiatlarla resmî fiatlar arasındaki fark çok olduğu zaman bu tedbirler hiç para etmiyor, karaborsa bütün kuvvetiyle işliyor, fark azaldığında ise zaten kimsenin gözü ihtikâr aramıyor. Bu itibarla her iki şekilde de serbest fiat mekanizmasını bozmaya matuf bu tedbirler faydasız kalıyor. Üstelik bir de iş adamını daima kanunsuz iş yapmaya alıştırmak gibi büyük bir zarara sebep oluyor.

Milli Korunma Kanununda değişiklikler yapılması için B. M. M. encümenlerinde müzakereler yapılmakta olduğunu gazetelede okuyoruz. Bu arada İthalâtçı Toptancı ve Perakendeci sınıflarının bir elde toplanmasını meneden madde de değiştirilecekmiş. Bu yasak vaz'edildiği sıralarda Prof. Nurullah Kunter Cumhuriyet'te bir makale yazarak maddenin meclis müzakerelerinde hangi esbabı mucibe ile savunulduğunu uzun uzun anlatmış ve sonunda da bu esbabı mucibenin hiç birinin varit olmadığını göstermişti. Zikredilen mucip sebepler o kadar basit hatalarla dolu idi ki bunların yanlışını meydana çıkarmak için koskoca bir profesörün uzun uzun yazmak zorunda kalışını hayret ve teessürle karşılamıştım. Halbuki böyle basit hatalara düşen kimseler bir memleketin ticarî düzeni gibi, muazzam bir mekanizmayı en ince teferruatına kadar kaidelere bağlayıp, tesbit etmek iddiasında olan kimselerdir. Yapılmak istenen işin azameti ile düşülen açık hatalar karşılaştırılınca başarının ne derece imkânsız olduğu açıkça görülüyor. Kaldı ki yapılmak istenen iş en dirayetli idarecilerin bile başarmasına imkân vermeyecek kadar zordur.

Tevzi, tahsis işleri dahi piyasada öyle bir hava yaratmıştır ki, artık kazancın, ucuz ve bol mal temin etmenin karşılığı değil, arap saçına dönen kararnamelelerinden meharete şans ve siyasi kuvvetle, istifade temin edebilmek, hünerinin karşılığı olmuştur. Öyle hadiselerle karşılaşılıyor ki, bir sanatkâr grupuna tahsis ve tevzi edilecek mal aynı grup içinde bir sınıfın elinden kurtarılıp diğerine tevzi edebilmek için, birinci sınıfa açıktan sus payı paralar veriliyor. Filhakika piyasada 10 liraya olan bir malı 2 liradan tevzi ederken bu hakkın kimlere ait olacağını tesbit etmek imkânsız oluyor. Burada hakkın objektif ölçülerini bulmak gerekiyor, oysaki işin mahiyeti buna imkân bırakmıyor. Neticede kazanç, bir hak olmaktan çıkıyor ve herkesin hasedini celbeden, kötü nazarla bakılan bir nevi gasp haline geliyor.

FORUM'un sütunlarını daha fazla işgal etmemek için çok muhtasar olarak anlatmaya çalıştığım bu duruma göre; bir an

evvel bu kötü müdahale şekillerinden katı surette vazgeçip, iktisadî nizamı iktisadî tedbirlerle düzeltmek çaresine bakmak gerektir. Zaten bozulan iş ahlakını bir daha iyileşmeyecek şekilde bozma devam etmek memlekete hizmet değildir. Kanun ve kararnamele işleri düzeltmek ümidi, bizleri boş yere oyalayıp asıl derdin üzerine eğilmekten ahkoyuyor. Bundan bir an evvel kurtulmak gerektir. Kıymetli FORUM yazarlarından memleketin bu çilesi üzerinde ısrarla durmalarını bekliyoruz.

Saygılarımla.

Bedrettin ÖZTEMİR - Gaziantep

Tarafsızlık Meselesi

FORUM Yazı Kuruluna,

Bir zamandır derginizdeki yazıların pek te tarafsızca yazılmadığını görüyorum, üzülüyordum. Son sayıda, Ödemiş Vâizi olayında bile ne yapıp yapıp Halk Partisini suçlu çıkardığınızı okuyunca; sizlere bazı şeyleri hatırlatmayı düşündüm:

1 — Forum'un artık eskisi kadar tarafsız sayılamıyacağını Yazı Kurulu farketmiyor mu?

2 — Yeni tutumunuzun derginiz için faydalı mı, zararlı mı olduğunu sanıyorsunuz? Yoksa bu bir zaruretmidir?

3 — Forum'un taraf tutması veya bunu belli etmesi (en azından saklayamaması) eski okuyucularımı hayal kırıklığına uğratmıyacak mıdır?

4 — Forum yazarları şu veya bu partiye girebilirler (.. zaten çoğu girmiş, bundan böyle ne yapılabilir?..) Buna rağmen dergideki imzalı, imzasız yazılar, yazarların bağlı oldukları partilerin özel menfaatleri hesaba katılmadan, gerçekten tarafsızca yazılamaz mı? Bu imkânsız mıdır?

5 — Görüşümüz haklı ise derginizin eski haline çevrilmesi için bir hal çaresi aramanın yerinde olacağını düşünmez misiniz?

Üç yıldan beri arkasından bir çok okur-yazarın sevgisini, umudunu götüren derginizin hemen başlığının altındaki tarafsız sözünü tutmaması bizler için gerçekten üzücü olacaktır.

Cevabınızı dilerim.

Saygılarımla,

Orhan BARLAS - Gaziantep

FORUM: Bu yazıya cevabımız Onbeş Günün Notları sütunundadır.

Köy Davası üzerine

FORUM Dergisi Yazı Kuruluna,

Forum dergisinin 76 ncı sayısında "Köy Kalkınması" üzerine dört ayrı imza altında dört ayrı yazı okudum. Esasen bu mevzuu uzun zamandan beri forum okurları tarafından tartışılıyordu. Dava bu yüküktür. Oldum olası münakaşası yapılmış-

tır. Yapılacaktır. da... Nüfusumuzun yüzde 80 nini teşkil eden ve ayrı kırk bin yer de yerleşen bu büyük kütlenin kalkınma davasını ayrı bir düzene bağlayıp hal çaresini aramak meseleye uzaktan ışık tutmak demektir. Memleketin iktisadiyatında, siyasetinde, askerliğinde başlı başına tesir icra eden kuvveti ayrı bir dava olarak mütalâa etmek davanın tarafları değil de hâkimi olmak demektir. Türk münevverleri bu davanın hâkimi olarak kaldıkça hükümlerinde daima yanılacaktır. Ben, kanaatimce "Köylerimiz Nasıl Kalkır" diye bir norm kabul etmiyorum. Kabul etmiyorum zira, bunun mefhumu muhalifinden şehirlerimizin kalkındığını, münevverlerimizin yeter dereceye geldiğini kabul etmeğim gerekir. Oysaki durum böyle midir ya?... Öyle olmadığı için, memleketin bir bütün teşkil eden davası cüzlere ayrılmadığı içindir ki köylerimizin çoğu bir asır evvelki hallerini muhafaza etmektedirler.. Dava, köyün değil, memleketin davasıdır. Memleketin kalkınmasıdır. İşte bu görüş altında Forum Dergisinin 76. sayısında yayımlanan Sayın Bulut Altay'ın (Köy Kalkınması hakkındaki plânını) tartışalım... Görürüz ki köyün kalkınması hakkında ileri sürülen kaideler mesnetsiz kalır... Şöyle ki:

A — (Köylünün hayat görüşünü değiştirmek. Bunun için de "her yeniliğe karşı gelen bu dünyanın yalancı olduğu - nu savunan köy imamları yerine yenilerini yetiştirmekle işe başlanmalıdır) deniliyor. Her şeye hâkim olan hayat görüşünü değiştirebilmek için köy imamının kovulması kâfi midir? Hayat görüşü, yaşama düzenine bağlı kaldığı müddetçe az bir zaman sonra gelen imamın giden imam yerine kaim olacağı, veyahut gelenin ifna edilerek gidenin yerine gizli den gizliye yeni bir şahsın türeyeceği tabii bir kanundur... Hem sonra neden yalnız köylünün hayat görüşünü değiştirmek? Biz topyekün şarklı zihniyetimizden şikâyetçi değil miyiz ki?

B — ... (Köylü toprak sahibi yapılmak isteniyor» köylü yerine «Çiftçi» kelimesi kullanmak gerekirdi... Nitekim öyledir de. Ama senelerden beri bu iş için uğraşılır, mevzii dahi olsa nizama girmemiştir toprak meselesi. Türkiye'de köylü toprak ve çiftlik sahipleri elindedir denilir. Bu doğrudur.. Ama yazı sahibi toprak dağıtımının bugünkü şeklini savunuyorsa, bu sistemin mahzurları çoktan belli olmuştur bile... Benim yakinen bildiğim beş büyük çiftlik topraksız çiftçiye dağıtıldığı halde bir takım kombinezonlarla bu araziyi yine de dört beş şahıs kullanmaktadır. Onun içindir ki köylüye mustakil bir hayat düzeni sağlamadıkça toprak dağıtılmış olsa bile o yine de ağamın ırgatı olmakta devam edecektir.

C — Yazı sahibi, köylerde kooperatif kurulmasını derpiş etmektedir. Bu, bugünkü sistem içinde savunuluyorsa misali meydana gelir. Müşahedem Ege köylerine aittir. Selâhiyetle söyleyebilirim ki Kredi Kooperatiflerinin ne halde olduklarını öğrenmek için lütfen kasabalardaki icra

dairelerinin dosyalarına bir göz atınız. Görürsünüz ki dosyaların yüzde yetmişini Kredi Kooperatiflerinin köylülerden alacaklarına dair takip talepleri teşkil eder. Ziraat Bankası fonundan borçlanmak suretiyle alınan traktörlerin danalar gibi tokuşturdukları meydana akan Menderes suyu değil Arabın petrolüdür... Köylüye kredi verilmesin, kooperatif kurulmasın demek istemiyorum. İstedğim şey, verilen kredinin şarklı ellerde hiç değilse garpli kafa ile kontrolüdür.

D — Yazı sahibi, köy ve köylüler için öğretmenden başka sağlık memuru, hayvan sağlık memuru, ziraat memuru yetiştirilmesini istemektedir. Güzel. Buna benzer daha bir çok teknisyenlere ihtiyaç vardır tabii... Fakat bütün mesele bu elemanları yetiştirme sistemindedir. Eğer böyle olmamış olsaydı şu kadar yıldan beri köylerde göz nuru döken köy enstitüsü mezunları sayesinde köy maarifi başka tür lü olurdu. Maksat kemiyet değil keyfiyettir. Bütün imkânsızlıklara göğüs geren kaç köy öğretmenimiz vardır? Serbest bırakılsa kaç öğretmenimiz köyde kalır? Şahsi arzu ve irade ile kaç münevverimiz muayyen bir zaman dahi olsa köyde kalmağı göze alabilir??... Memleketin, köy kalkınmasından evvel kalkınmış, idealist, milliyetçi münevvere ihtiyacı vardır efendim... Bunu kabul etmek istemesek bile bu, böyledir işte; ve her yerde de böyle olmuştur....

E — Yazı sahibi, köylünün boş zamanlarını değerlendirilelim diyor. Bu, sadece köylünün noksanı mıdır? Biz, münevver olsak da zaman ölçümüz şarklıdır. Köylü, hasat zamanı dışında yatar, uyur gene yatar, uyur.. Sonra kahvede oyun oynar, dedikodu eder. İşte o kadar. Ya biz şehirli, haydi münevverler diyeyim ya biz ne yaparız? İşini kaytaran memur, paydos-tan sonra postu tavla başına atan öğretmen, ders saatlerinde birç partisi kuran üniversiteli ve daha bir çok benzerleri ekseriyette kaldıkça köylü, hasat zamanı dışında sırtını duvara verip güneşlemekte devam edecektir..

F. — "Kültür ekiplerinin" köy sohbet ve gezilerine gelince, bu kanaatimce en hassas bir mevzudur. Aynı zamanda en aldatıcı bir mevzudur. Şunun için ki ekipleri teşkil edecek şahısların ferden ferda idealist olmaları gerekir. Bu, geçici bir hevesin tatmini veya insan hasletinde mevcut bulunan öğretme içgüdüsünün tezahürü olarak tatbik edilirse faydadan ziyade zarar tevhit eder. Ve daha çok gurbette yerleşip adam olmuş hayırsız evlâdın bayramdan bayramda anasını ziyaretine benzer. Aldatıcıdır, zira; köylü her geleni dinler sanki tek vazifesi dinlemekmiş gibi.. Gelen geldiği yere döndükten sonra kalan bıraktığı yerden başlar. Bu sebeple ki köylünün ıstı-rabını yaşamadan yapılan köy sohbetleri neticesiz kalır kanaatindeyim.

Saygılarımla.

Zeki Oturanlı

Bahar Havasına Dair

FORUM Yazı Kuruluna.

1 Haziran tarihli sayınızda, geçen on-beş günü tahlil eden notlarınızın ilki C.H.P. Meclisinin yayınladığı son tebliğe tahsis edilmiş. Muhalefetin bugün şikâyet ettiği bütün esas meseleleri komprime olarak ifade eden tebliğin, diğer paragraflarından tecrit edilmiş yalnız bir paragrafının sizce yorumlanmaya değer bulunmasını, derginizin itiyadı olan tarafsızlığa ve ilmi düşünce metoduna aykırı buldum. Bir başka siyasi cephenin safını tercihiniz, Sezar'ın hakkını teslim etme mâni olmamalıydı.

Memleketi "ana baba günleri" ne çevirecek bir mücadele tarzı ile, muhalefetin "Zafer âbidesi" kurabileceğine inanmanızı şimdilik mevsimsiz buluyorum. Bardak henüz dolmamıştır..

Benim burada asıl sözünü edeceğim şey; rejimin ıslahı üzerindeki hayallerimizin tahakkukunu şimdi bir başka bahara bıraktığımız o siyasi bahar havası hakkında B. Halil Şahin adlı okuyucunuzun aynı sayıda yayınlanan bir mektubudur. Derginizde yazısı çıkan bir başka okuyucunuzun fikirlerine mukabelede bulunmak üzere kalem aldığı anlaşılabilir bir mektubun, (bilinmiyerek yapılmışsa) tashihe muhtaç pek çok tarafları vardır.

Evvelâ, Meclis müzakerelerini hususiyetle son bütçe müzakerelerini yakından takip edenler de iyi bilirler ki, okuyucunuzun ifadesiyle Hürriyet Partili sözcülerin "şiddetli ve ezici hücumları ile sinmiş ve insiyatifini kaybetmiş" bir hükümet erkânının mevcudiyetini kabul etmek biraz güçtür. Parti ekseriyetini en haksız bir dâvâda bile peşine takmasını becerebilen bir liderin veya ekibin, on dakikalık mühlete sığdırılmış tenkitlerden ezilmesini sanmak, hâdiseleri satıhta mütalâa edenler için belki mümkündür.

Saniyen, "insiyatifini kaybeden hükümete İnönü'nün elini uzatarak" muhalefet saflarında beliren nefis itimadını zararlı hale getirdiği iddiası, bu okuyucunuzun bütçe müzakerelerinin seyrini takip etmediğini göstermektedir. İnönü 1957 bütçe müzakerelerindeki ilk konuşmasını B.M. Meclisi Bütçesi üzerinde yapmıştır. Bu konuşma Meclis Bütçesinde yapılan tenkidlerin zannınca en ağırlarından biridir; o kadar ki, Mükerrer Sarol hakkındaki bir oylamanın hukuken tekevvün etmediğini serdedecek kadar ağır bir konuşma yapmıştır. İç İşleri Bakanlığı bütçesindeki konuşması da Kırşehir'in yeniden il merkezi ve Abana'nın kaza olması yolundaki teklifine münhasır kalmıştır. Hattâ İnönü bu konuşmasını yaparken, Kırşehir'i kaza haline getiren kanunun tamamen siyasi maksatlarla alındığına dair vesikalar dahi serdetmişti. Buna el uzatma denemez. Bir Hür. Partili milletvekilinin dediği gibi: "İnönü'nün tenkidleri bir demir leblebi" idi. Bahis konusu havanın teşekkülünde, Başbakanın bu konuşmaya cevap teşkil eden konuşmasıyla diğer iki muhalefet partisi liderlerinin

aynı tondaki konuşmalarının tesiri niçin hesap dışı tutulmaktadır? F.L. Karaosmanoğlu ile O. Bölükbaşı, rejimi iyiye götürecektir partilerarası münasebete kendilerinin de katılacaklarını bizzat kürsüden ifade etmişlerdir. Bu sebeple, müzakereleri dikkat imbiğinden geçirerek tetkik edenler, o havanın okuyucunuzun isimlendirdiği gibi İnönü havası olmadığını kabul ederler..

O hava, başka bir hava idi. Yaratılmasında belki de, çok derin ruhî ve istikbale matuf sebeplerin bulunduğu söylenebilir. Bunun en sahil cevabını Başbakan Adnan Menderes'ten başka kimse veremez.

Okuyucunuzun İnönü ve C.H.P. hakkında dedikodu mahiyetini aşmayan menşei belli iddia ve isnatlarına temas etmiyeciğim. Eğer biraz bekleselerdi, aradıkları cevapları C.H.P. Meclisinin son tebliğinde fazlasıyla bulmuş olacaktı.

B. Halil Şahin yanlış vakıalar üzerine kurduğu ve pek tabii olarak yanlış neticeye vardığı yazısında, İnönü ile iktidarın karşılıklı ne gibi tavizlerde bulduklarını da sormaktadır. Millet'in en meşrû ve vazgeçilmez haklarının bir iktidardan talebedilmesine taviz koparmak denemez. İnönü, temsil ettiği partisi ve vatandaşları ile birlikte şimdi bu hakların istirdadı peşindedir. Millet haklarının yeniden istirdadı uğrunda girişilen mücadele yoluna katılanlar, mevziledikleri müşterek hattan hedefi tâyinde güçlük çekerler ve geliş güzel endaç ederlerse, netice sanırım ki çok hem pek çok pahalya malolur. Saygılarımla...

R. Coşkun BÖLÜKBAŞIOĞLU - Ankara

Zihniyet Devrimi

FORUM Yazı Kuruluna.

Yüz on sekiz senedir, çabalamamıza rağmen bir türlü tam mânasiyle garphlaşmış medeniyet âleminde lâyük olduğumuz yeri alamayışımızın ana sebeplerinden biri de: çeşitli şekli inkılaplarımıza rağmen lâyükle bir zihniyet inkılabı yapamayışımız olsa gerek. Bu zihniyet inkılabını yapmayışımız yüzünden garbin ne çalışma sistemi, ne hak, hürriyet anlayışı, ne karşılıklı hürmet ve müsamaha, tolerans ne de ilim ahlakı ve fikir selâbetine sahip olabildik. Bu yüzden her sahada fikirlerimizle hareketlerimiz tabantabana zıt oluyor. İlim adamımız kürsüsünde verdiği dersin, politikacımız millete verdiği sözün tamamen aksini yaparken hiç çekinmiyor... Münevverlerimiz hak, hakikat uğruna mücadeleyi göze alamıyor ve "beni sokmayan yılan bin yaşasın" diyen şark softasına uyarak yuvarlanıp gidiyoruz.. Hiçbir sahada gereği gibi sebat edip lâyükle çalışmıyoruz.. Bu yüzden fikir, sanat hayatımız da cılız.. İlim, san'at adamlarımızın hemen hepsi çüce; dünya çapında eser veremiyorlar. Birçok ana dâvamız halledilmeden seneden seneye, devirden devire Arap saçı gibi karışarak devrediliyor...

Köy dâvamız da bu ana dâvalarımızın en mühimlerinden biridir. Zeki Büyüktanır isimli bir okuyucunuzun yazısı üzerine birkaç okur daha aynı mevzua dair yazılar yazdılar. Mecmuanın buna dair görüşünü salâhiyetli bir kalem vasıtasıyla açıklamasını bekliyoruz.. Forum'un 77. sayısında 'Köy dâvamız ve Deve' başlıklı bir yazı yayınlayan M. Vasıf Ersoy adlı bir okur:

Bu konuda incelemeler yapılması, köyün sosyolojisi, psikolojisinin tetkik edilmesi gerektiğini öne sürüyor. Ama hangi yolla, nasıl yapılacağını belirtmiyor. Bugün iskân mevzuu uzun vâdeli bir plânla, programlı surette; bir bölgeden başlayarak veya her ilde artan bir hızla senevi 5-10 köy kurmakla acele işe girişip; en az 200-300'er evli, 1000 - 2000'er nüfuslu köyler kurdukça, kurulmuş büyük köyler de 76 sayılı Forum'daki yazımızda belirttiğimiz tedbirler alınmadıkça inceleme yapıp köyün sosyoloji, psikolojisini tetkik etsen ne çıkar... Köye okul, yol, su gibi âmme hizmetleri nasıl götürülebilir? Bunlarsız ve idealist, örnek münevverlerden mahrum oldukça köylerimiz nasıl kalkınabilir?. Benim asıl garibime giden 76 sayılı Forum'da "Gerçek Kalkınma ve Bazı Meseleler" başlıklı bir yazı yazan N. Çalık, maarif meselelerimize ilgi gösterilmemesinden şikâyet ediyor.. Bir köy öğretmeni olduğunu belirten yazı sahibi köylülerin ezan okunurken işi gücü oyunu, sözü bırakıp, şahadet getirerek "Aziz Allah demeleri, bacak bacak üstüne dahi atmamalarına rağmen, İstiklâl marşımız söylenirken oyun oynayıp lâf etmeleri, bacak bacak üstüne atıp oturmaları, hurafelere inanmaları, çocuklarını okula göndermeyip imama kur'an öğrenmeye göndermeleri politikacılar ve onların oyuncağı gibi olan idarecilerin lâkaydı ve tavizciliğine haklı olarak üzülmüş. İşte biz bu zihniyet içinde çalışıyoruz. Bu zihniyet değişmeden ne yapılabilir diyor. Ben kendisine bu noktada hak vermekle beraber asıl kabahatin kendisinde olduğuna kaniim... Şüphesiz Gönül ister ki köylüler de yedisinden yetmişine kadar, kadınıl erkekli İstiklâl Marşımızı ayakta hazırol vaziyetinde, kanunun emrettiği şekilde ona lâyük surette duyarak dinlesinler.. Bunu her türk öğretmeni bütün mevcudiyetiyle arzu eder.. Ama yazarın ezan okunurken köylünün aldığı vaziyete kızmasının sebebi nedir? İstiklâl Marşımızın rahmetli Şairi büyük Âkif'in dine karşı olan ilgisinden haberi var mı? Bizzat İstiklâl Marşımızın Ezanı Muhammediye'yi göklere çıkarmasına ne derler? Bir millet hayatı için din az kıymetli bir nesne midir? Dinini sevmiyenin milleti, memleketini hakkiyle sevebileceğine inanıyor mu? Allâhını bilmiyenin her fenalığı yapabileceğini bilmiyorlar mı acaba?

Köylerimizdeki okulların köy ve köylülere gereği gibi faydalı olmamalarının ana sebeplerinden birinin de kendisi gibi din aleyhtarı zihniyetli öğretmenler olduğunu hiç düşünmemiş mi acaba? Köylünün inanç ve ahlâkı ile alay eden züppe tiple rin köy dâvamıza bilmiyerek de olsa çok büyük fenalıkları olmuştur. Böyleleri köylüyü beğenmiyerek onun her haline dudak büküp kötiledikçe, dinine sadık olan, hakikatten habersiz, pek çok safsatayla ka-

fası dolu olan köylü de okul öğretmen düşmanı olup, cahil, menfaatperest softaların da teşvikiyle böylelerine gâvur adını vermiş, onun yapma dediğini inadına yapıp, yaptıklarını da bozuyor. Çocuğunu mektebe gönderip öğretmenle işbirliği yapmıyor. Şarktaki yerli köylerde bütün tazyiklere rağmen ölümü dahi göze alarak kızı okula göndermezler. Bunu herkes bilir... Bu satırların nâciz sahibi bir köyde okula 15 tane kız devam ettirdiği zaman bütün ilgililer şaşmışlardı. Bir evvelki öğretmeni kızını okula göndermemek için dövenler nasıl oluyor da kızlarını okula gönderiyorlar; istekleriyle dediler. Durumu izah ederek; okulun faydalarını anlatıp dinen de okumanın lüzumuna inandırdım dedim...

Köy öğretmeni olan arkadaşlar köylünün inançlarına hürmet göstererek, onlarla işbirliği yapıp, okulun lüzumunu dinen izah etseler. Cahil softalardan duydukları saf-sataların hakikate uygun olmadığını anlatsalar... Dinin, çalışıp didinmeği emrettiğini izah edip, onlara yol göstererek imkânlarından daha iyi faydalanmalarını temin etmek daha iyi olmaz mı? Bu sayede köylerimizde vechesi değişirdi. Çeyrek asırdır köylerimizde neler yapılmazdı. Bu yüzden neler kaybetmedik...

Bize göre köylerimizde en evvel yapılacak şeylerden birisi de N. Çalık gibi öğretmenlerin zihniyetlerini değiştirmeleridir. Yoksa senelerce ne okul köye faydalı olur, ne de köy okul ve öğretmene ısınabilir... Köyde okulun varlığıyla yokluğu gene bir olup köylü gene hurafelere inanmakta devam ettikçe bütün gayretler şimdiki kadar olduğu gibi boşa gider...

I. Hakkı NUDRALI — Ankara

Özleyiş

FORUM Yazı Kuruluna

Biz 35 sene evvel çok sağlam bir mücadele yaptık. Bu topraklar üzerinde yaşamak şanlı kaderimizmiş. Herkesten önce zaman bünyevî değişiklik yapmaya bizi mecbur ediyordu. Fakat bu değişme altı maddeyle ifade edilip, okların ucuna takılıp oraya buraya asılıp basılacak kadar basit nesnelere değildi. Nitekim bu görüş efkârı umumiyenin 1950 de teyid ettiği bir görüştür. Zannedirim mazideki bu gibi isabetsizlikler ve yetersizlikleri tarih kımız kalemle çizicektir.

Uğraşılan dâvalar dedikodu sınırını bir gün bile geçemedi. Hattâ eskimiye bağlayan Aynştayn nazariyelerini anlayıp ilim muhitine aşılamağa yeltenen bir tek çalışkan ilim adamımız maalesef yokken biz nasıl oluyor da Yirminci Asırda yaşadığımızdan dem vurur dururuz. Muasır birçok ijtidaî cemiyetler gibi ileri doktrin ve buluşlardan habersiz yaşamaya peşinen mah-hedeke vaziyet daha düşündürücü ve üzücüdür. Bu meyanda terakki şöyle dursun tevakkî ve terreddi hiç kimsenin gözünden kaçamaz.

Ruhtaki ve ruhun önderliğinde madde-deki terakkiyi, hasretle özlüyoruz. Bu hususta büyük milletimizin şanına ve şerefine yakışır şekilde tek ruh halinde birleşip işe başlamak zamanı gelmiştir. Zaman denilen affetmez unsura elimizdeki kozları kaptırmadan.

Celâl YAZGAN — Ankara

mümkün olmayan problemlerinin, kusurlarının ve aynı zamanda meziyetlerinin hep güney geleneğine bağlı olduğunu göstermek istiyor. Kusurları da meziyetleri de, eskiden kalma bir miras olarak anlıyor. Okadar ki, toplumun köklerini kazıp ortaya çıkardıktan sonra, şahısların nerede ise alın yazısı beliriyor. Faulkner'in çizdiği sınırlar içinde başka türlü hareket etmeleri imkânsız. Biz de âkıbetlerine doğru amansız ilerleyişlerini dehşetle seyretmekten başka birşey yapamıyoruz.

Faulkner'in ülkesi güneydedir, fakat haritalarda yoktur. Mississippi'nin sözde bir kazası olan Yoknapatwpha Country, dağları, nehirleri, yolları ve tren hatları, şehirleri ve çiftlikleri ile, tamamen uydurmadır. (İsmi Amerikan geleneklerinin en eskisinden alınmış, Kızıl Derililerden kalma bir isim.) Absalom, Absalom! romanının sonunda bu ülkenin «tek ve yegâne sahibi» her köşesinin plânını çizmiş, her bir köşeye hikâyelerinin şahıslarını yerleştirmiş. Yoknapatawpha'nın boyu, eni (2400 mil murabba) ahali (6298 beyaz, 9313 zenci) baş şehri (Jefferson) hepsi belli. Bu da yetmiyormuş gibi Faulkner, bâzı hikâyesinin sonuna şahıslarının birkaç göbeklik aile cetvelini de koymayı âdet etmiş, nitekim Absalom'da Sutpenlerin, Coldfield'lerin, Compson'ların sülâlesinin tablosunu çiziyor.

Zemin sanki bir satranç oyunu için hazırlanmış. Hattâ hikâyedeki olaylar bile birkaç cümle ile anlatılır. Fakat burada Faulkner'in bâzı okuru şaşır-tan, bâzısını hayran eden teknik ustalığı başlıyor. Son sayfaya kadar hikâyenin bütününe sahip olmuyoruz. Çünkü Faulkner anlatmıyor, başkalarına, asıl kahramanları kimi yakından, kimi uzaktan tanıyan kimselere anlatıyor. Hikâye elden ele geçerken herkes ancak kendi bildiklerini ilâve ediyor. Es-rar perdeleri birer birer açılıyor, fakat kolaylıkla değil. Hikâye elden ele geçerken, devirden devire, nesilden nesile atılıyor. Her anlatan sıra ile da-ima değişen, olaylarda kendi payesi olan bir Yunan korosu vazifesini görüyor. Tesirleri birbirine akseden güney nesillerine Faulkner bir de dışardan, kuzeyden, bir tip ilâve etmiş: Güney geleneklerini soğukkanlılık, ve biraz da istihza ile karşılayan genç Kanadalı Shreve. Hikâyenin bir kısmı güneyli sınıf arkadaşı Compson tarafın-

Kültür ve Sanat

Faulkner ve Gelenek

N. MENEMENCİOĞLU

«La Chair est triste, hélas! Et j'ai lu tous les livres...»

Bâzı gün kendi kendimize bu mısraa benzer birşeyler düşündüğümüz olur. Artık çağdaş edebiyatta okunmadık şaheser kalmadı gibi gelir bize. Bütün şöhretler mâlum, dağların hepsi aramızda, kimi, neyi keşfedelim? Yine de günün birinde, bir kitabın ilk sayfalarını okurken, heyecandan titremeye başlarız. O gün bütün işler bir tarafa bırakılır, kendi âlemimizden uzak bir yerde, bir çok tarihî şahsiyetten daha canlı, daha bize yakın kimselerin ha-

yatını yaşar, havasını teneffüs ederiz.

Bana böyle heyecanlı bir gün yaşatan kitap, Faulkner'in «Absalom, Absalom!» romanıdır. Bu romanda Faulkner, başka eserlerinde denediği tekniği en mükemmel bir tarzda kullanarak bütün eserlerini biri birine bağlayan amaca tam olarak ulaşıyor.

Nedir Faulkner'in amacı? Faulkner bir gelenek peşindedir, Amerika'nın güney eyaletlerinin, yani kendi mmtakasının, geleneği. Bu eyaletlerde bugün yaşayan insanların saptıkları çıkmazlarının, görünüşte çözülmesi

dan ona anlatılması ile olaylarla aramızda değişik bir görüş girmiş oluyor.

Uzun uzun, gramer kaidelerine sığmıyan cümlelerle, geçmişten bugüne, Mississippi'den Harvard'ın Üniversitesine ileri geri atılarak yaşatılan bu Amerikan efsanesinde güney eyaletlerine mahsus üç muhitin biri birine bağlılığını görüyoruz: Amerikanın ilk aristokrasisini teşkil eden büyük pamuk çiftliklerinin sahipleri, bu çiftliklerin evvelâ köle, sonra da «hür» olarak işini gören zenciler; ve «poor white Trash» diye anılan fakir, topraksız beyazlar. Bu üç grubun nefret, ihtiyaç, düşmanlık, mecburiyetten doğma birbirine etkileri «Absalom» un temel taşıdır.

Romanın kahramanı, Thomas Sutpen, dünyaya «fakir beyaz süprüntüsü» olarak gelmiş, cahil ve beş parasız başlayarak, iradesi ve devler gibi çalışması sayesinde memleketin en büyük çiftliğine sahip olur, aylarca zencilerle çırılçıplak (tek elbisesini yırtmamak için) ağaç kesip, harç yapıp, tabiatla, insanlarla cenkleşerek kendine şahane bir köşk yapar, onu billûr avizeler, mahun eşyalarla döşer. Kazanın en namuslu adamının lekesiz kızı ile evlenir, biri oğlan (Henry) biri kız (Judith) iki çocuğu olur. Sutpen'in bir plânı var: Güney geleneğini kendi sülâlesinde devam ettirecek. Çünkü çocukken böyle bir köşkün kapısını çaldığı zaman, kapıyı açan zenci köle ona demiş ki: «Bir daha ön kapıya gelmiyesin, senin gibilere arkada hizmetçi kapısı var.»

Sutpen öyle bir mevkie varmak istiyor ki, hem bütün beyazlar onu kendilerinden zengin ve kuvvetli olarak tanısin, hem çizmelerini ayağından kendi köleleri çıkarsın, hem de «beyaz süprüntüler» ön kapısından içeri girmesin. En büyük eğlencesi zencilerle güreş etmek, fakir beyazlarla sarhoş olmak olduğu halde bu istediklerinin üçü de oluyor.

Fakat bukadar emekle kurulan plân bir yerde aksamış. Kendi de bunun farkında: «Aklımda bir plân bir düzen vardı» diyor, «iyi veya kötü olması bir tarafa. Nerede hata ettim, yanlış hareketim hangisi, bu hareketle kimi, neyi, bu derece incittim, işte asıl mesele...»

Sutpen'in hatası: Gençken, Haiti adasında Mississippi'de kurmak istediği saltanat için para kazanırken, bir Fransız şeker kamışı çiftçisinin kızı ile evlenmiş, ondan bir oğlu olmuş. Fakat

sonradan öğrenmiş ki esmer karısının sülâlesinde İspanyol kanı değil, zenci kanı varmış. Halbuki zenci kanının kendi kanına karışması bütün plânını altüst edecekti. Onun için karısına, oğluna, parasının mühim bir kısmını bırakarak onlardan ayrılmış, yeniden hayatını kurduktan sonra tekrar evlenmiş.

Fakat işte Yunan facialarına pek yakın bir rastlama: Sutpen'in büyük oğlu, ikinci oğlu Henry ile üniversite safalarında tanışır, evine misafir gelir, Judith'e âşık olur, onunla evlenmek ister. Charles Bon, Sutpen'in babası olduğunu bilir. Fakat ister ki babası onu bir işaretle benimsesin, tanısin, o zaman derhal bu izdivaçtan vazgeçecek. Halbuki Sutpen az bile olsa zenci kanı ile kendi kanının karıştığını itiraf edemez. Ancak en son çare olarak bunu oğlu Henry'ye ifşa eder.

Charles'ın giyim ve konuşma tarzını kopya eden, ona hayran olan Henry kızkardeşinin yarım kardeşi ile evlenmesini kendine göre emsaller bularak kabul etmişti. Rönesansta da aristokratlar kardeşleri ile evlenmemişler miydi? Fakat - işte güney geleneğinin herşeyden kuvvetli esası - Charles'ın damarlarında bir damla zenci kanı olduğunu öğrenince, Judith'in sevdiği adama varmasına mâni olmak için kendi kardeşini - çok beğendiği kardeşini - öldürür.

Ve kaderin intikamı başlar: Henry ve Judith, Sutpen'in sülâlesini devam ettirmeden ölürlür. Sutpen, son bir deneme olarak fakir beyaz dostu Wash Jones'un torununa bir çocuk yaptı için Jones tarafından öldürülür. Charles Bon'un sekizde bir zenci bir kadından olan çocuğu inadına simsiyah, maymun gibi bir mahlûkla evlenir ve sülâleyi devam ettiren onun yarı aptal oğlu olur.

İlk görüşte Sutpen'in hatası, bilmiyerek de olsa, zenci kanı taşıyan bir kadınla evlenmek olduğu zannedilebilir. Fakat asıl hatası bu hatayı içine alan, fakat ondan daha büyük, daha derin bir hayat telâkkisi meselesi. Sutpen'in meşhur plânı tamamen, maddî kıymetlere dayanan bir plândı; para, mal esaslarına dayanan bir üstünlük. Bu kıymetlere okadar önem vermişti ki, bunları devam ettirmek için öz evlâdını, sevdiği karısını bir tarafa atmaya hazır, hâttâ oğlu ile kızının evlenmesi gibi büyük bir faciaya mâni olacak birkaç şefkat keli-

mesini bir türlü söylemeye râzı olmuyor, fakat zenci köleler, kristal avizeler, münbit topraklar, kilisede şeref sandalyası, kusursuz bir anneden doğan erkek evlât, bunların hiçbiri iç huzursuzluğunu gideremiyor. Bu . . . ni iç huzursuzluğu ile birçok Amerikan romanlarının kişilerinde karşılaşılıyor. Hayat düzenlerinde bir aksaklık var - yine de canla başla o düzeni kurmak için çırpınıyorlar.

Faulkner, içinde yaşadığı topluluğun kusurlarına bir kanser yuvasına teşhis koyuyormuş gibi bakarken, bir taraftan da bu huzursuzluk yaratıcı düzen için sarfedilen emekleri, gayretleri hikâyesine karıştırıyor. İnsanlar aslında kötü değil, çalışkan, cesur, kahraman tarafları var. Faulkner bu gün birçok problem yaratan güney geleneğinin cazibesinden kendini alıkoyamıyor. Manolyaların, sümbüllerin altında dolaşan krinolinli genç kızları, kurşun rengi üniformalı delikanlıları yalnız genç Compson'un gözü ile değil, biraz da Faulkner'in gözü ile görüyoruz. Gerçeklere karışan bu romantik hayranlık hikâyede biraz şaşkıncu bir ikilik yaratıyorsa da onu aynı zamanda insanlıktan uzak bir Yunan faciası havasından çıkıyor. Bildiğimiz, yaşadığımız hayat manîya zıt giden hayranlıklarla dolu değil midir? Hele kendi geçmişimize ait olsunlar, bunlar büsbütün artarlar.

Amerikan romanlarındaki iç huzursuzluğun sebeplerine gelince, bu da başka bir yazıda ele alınacak bir konudur.

“Sait Faik Armağanı,, Yahut Kaybeden Kazanıyor

II

FORUM'un geçen sayısında, Sait Faik armağanının öneminden söz açmış, bu armağanın ne denli tartışmalara yol açtığını hatırlatmış ve bu sayımızda, Sait Faik'in, armağanı kazanan ve kaybeden hikâyecilerimizin sanat tutumları ve estetik yöntemleri üzerinde durarak bir gerçeğe varmaya çalışacağımızı söylemiştik. Herkesçe, hattâ armağanı dağıtan jüri üyelerince dahi bilinen, ama zaman zaman untulan bazı gerçeklerden söz ederken lâfı fazla uzatmak zorunda kalırsak, gelecek yazımızda gene aynı konuda kalem oynatmak üzere şimdilik başlıyoruz.

Türk edebiyatı içinde Sait Faik'in ye-

ri nedir? O gerçekten usta bir hikâyeci, hikâyesine süzme şiirler akıtan, yaşama kıvancını, rengarek neonların, çeşmi bülbüllerin sevincini okuyucularına duyuran, genç sanatçılara yeni ufuklar açan bir usta, bir ölmez kişi miydi?

"İki yıl önce bir yazımda Sait Faik'i Nobel armağanlarına aday gösterebileceğimiz düşüncesini savunmuştum. Hatırlıyorum Sait bile o yazımızla iyice eğlenmişti. Ama bugün de, ister sorsun, ister sormasınlar, Türkiye'de dünya edebiyat alanına hiç çekinmeden, korkmadan çıkarabileceğimiz tek yazar, tek sanatçı varsa, o da Sait Faik'tir diyorum. Yarın belki başkaları da olacak, ama bugün yalnız o var. Ölmesi bir şeyi değiştirmez. Sait Faik için sarsılmaz inancımı bu sözlerimle belirtebildiğimi sanırım." Bu yazı, Sait Faik'in ölümünden sonra onunla aynı kuşaktan sayılabilecek olan bir ünlü hikâyeci, Oktay Akbal tarafından yazılmıştır. Ya, söylene söylene taşıdığı anlam gücünün çoğunu kaybetmiş, klasik deyişle, ken dilerine. "yeni ufuklar" açtığını söylediğimiz genç kuşak hikâyecileri ne diyorlar. Sait'in ölümünden sonra çok söylendi, çok yazıldı. Ama şöyle onu yeni kaybetmenin acısından sıyrılıp, yahut "O iyi arkadaşım" gibisinden bir kıvanç yolu aramadan gerçek düşünce ve duygularını dile getirenler azınlıkta kaldı. Bunlardan biri de hikâyeci Bilge Karasu, o da şöyle diyordu: "Sait Faik'in ölümü bizim için yalnız bir büyük sanatçının kaybı demek değil, Türk hikâyeciliğinin büyük öncüsü, hepimiz için yolu açmış birinin ölümü demek. Üzülme elimizden gelen. Son hikâyelerinde yepyeni bir yola gidiyordu. Bu yeni yolun önemi büyük. Durmadan çalışan bir sanatçı olması büyüklüğünün temellerinden. Durdu artık. Yeni yeni uğraşmalarını göremeyeceğiz. Çok, çok yazık oldu." Bu iki örnek aranıp taranıp bulunmuş değil, ardından söylenen, hepsi ifade ayrılıkları ile de olsa aynı anlamı taşıyan pek çok yazıdan ikisi. Yalnız ikisi..

Neden Nobel'e aday gösterebilirdik? Genç hikâyeciye açtığı yeni yol nedir?

Diyorum ki, Sait Faik yaşadığı devrin bütün hikâyecilerinden ayrı, bütün hikâyecilerinden üstün bir sanatçı idi. Ölümünden bu yana onun sanatını incelemeye çalışanlar, tek ayrıntısız, kişisel yaşayışını işin içine soktular. Oysa, artık sanatını, yaşayışının ürünü bile olsa ayırmak, nasıl yapıldığını değil de, tarihsel gelişmesi içinde memleket edebiyatında etkisi ve bu edebiyat içindeki yeri bakımdan değerlendirmek gerekir. Sait hikâyesine "rum kızının güneşte kızarmış bacağı" muhakkak ki, Rum kızlarının çok bulunduğu bir çevrenin insanı olduğu için, böyle ufarak bir rum kızının bacağından hoşlandığı için sokmuş olabilir. Ama bu işi nasıl yapmıştır, onun şiirini hikâyesine nasıl yerleştirmiş, nasıl adı'ye ilkel'e düşmemiştir. Üstelik, insanları onun kadar seven, "çiplak çocuklardan, işsiz delikanlılardan "duygulalanan bir adam, hattâ sanat çevresinin baskısına rağmen, aktif realizme gitmedi. Ama o, ekmeğini alınteri ile kazanan, aç ve aşksız insanların her daim yanbaşıydı. Onlar-

la içiçe, ekmeklerine ve dertlerine ortak, onları yazıyordu. Onun gerçek bir aşkı, bu insanlara duyduğu büyük sevgiydi. Yani, "yemek yiyen bir işçi kadar güzeldi." Yani "Siz bir adamı hiç görmeden, iki dakika evvel öyle bir adamın İstanbul ilinde yaşadığını bile bilmeden, birdenbire, zanaatından ve adından seviverdiniz mi? İçinizi hiç bilmediğiniz bir İstanbul semtinin akşamı kaplarken ve evinin önünde oturup sigara için, göz kapakları kirpiksiz ve kıpkırmızı ihtiyar bir adamı hayranlıkla, sevgi ile, saygı ile andınız mı? Hiç içinize taş gibi, ağır bir su gibi sevgi oturdu mu? Oturmamışsa Allah'aşkına vazgeçin şu yazımı okumaktan..." diyordu.. Yani, Vedat Günyol'un en kısa, en gerçek ifadesi ile, "Sait Faik bir "Sevgi" peygamberiydi."

Sait Faik'i bugün bize getirdiği, şiir ve sevgi dolu bir dünya görüşü ile hatırlıyoruz. Kelimelerin ve tariflerin taşıyabileceği bütün anlamlarla o okuyucusuna yaşanan bir hayattan, süzme bal gibi arıtılmış şiir sunuyordu. Örnekleri defalarca arttırmak, herhangi bir hikâyesinden, rast gele bir pasaj okuyuvermek kâfi. Şiirini hiç ummadığımız bir anda ve hiç ummadığımız bir konuda birdenbire karşınızda buluverirsiniz. Üstelik inatla hikâyelerine aktardığı bu şiir alışılmış bir romantizm-den uzak, taze ekmek buğusu mu dersiniz, yoksa simit yerken dudağımıza yapışan susam tanecikleri mi? Öyle gerçek ve öyle bütün insanlara yakın olan bir şiirdi. Köprüden denizi ve balıkçıları seyredenlerin hikâyesini, hem balıkçıların, hem o seyircilerin, hem o kalabalığı küçük görenlerin ve hem de safkan bir şairin diliyle kaleme alıyordu. Son hikâyelerinde gerçek üstüne çıktığı vakitler bile yadırganmamış, cebine sığdırdığı bıçkın Hidayet'te, inanılmaz olayların geçtiği gece yarısı sokaklarında bütün okuyucuları kendilerini bulmuşlardı. Çünkü Sait Faik'in gerçek üstü'sü bilinenlerden başka bir şeydi. Bir buğu, bir uyanık-yarı uyku da görülmüş düş... Sürrealizm Sait Faik'te bir edebi tarz, bir yeni akım değildi. Yalnızlık tutkuları içinde yaşayan, bütün insanlara aşık fakat hiç birisine yakınlaşmamış bir sanatçının, arzuluğu dünyaya erişmek için yaptığı bir atış, bir isyandı. Gerçekten Sait Faik'in her türlü aşkı da bilinenlerden farklı, diyebiliriz ki üstün bir duyguydu. Bire duyulup, topluma mal edilmiş bir aşk değil, topluma, yaşayışa duyulup bire indirgenememiş bir aşk...

Bazı kimselerce her nedense muayyen zamanlarda unutulan bu gerçeklerden daha uzun boylu, daha etraflı bahsetmek, örnekler verip sözlerimizi sağlamlaştırmak mümkün... Ama işi bir sonuca bağlamak gerekirse, Sait Faik'in bir saadet havarisi olduğunu söylemek, onun bütün insanların, hele ekmeklerine ahen teri damlayanların yaşayışına, bütün denizlerin, çeşmi bülbüllerin, renkli neonların ve misketlerin, surati kirden yol olmuş çiplak ayaklı çocukların, karanlık sularda koyu yeşil yosunlara gömülen, akıntılarda aletlerini yakamozlara takarak ykanaan balıkların dünyasına vurgun, vuruldu-

ğu tüm yaşantıları en güzel, en gerçek şiirlerle hikâyelerine aktaran bir usta olduğunu belirtmek gerekir.

İşte bu adamın adını taşıyan bir armağan beceriksizce aristokrat ve cinsel aşk hikâyeleri yazan, yahut bütün gücünü beylik stadyum esprilerinden alan, ve yahut miskin bir hava içinde, düzgünce bir dille çocuksu masallar yazan bazı hikâyecilere verilmişse, verilecek ise... Ortada bir haksızlık olduğu meydandadır.

Armağanların en az kötü yazanlara verildiği şekilde bir iddiayı hemen önleyebilmek için bizce usta, en azından iyi hikâyeci olup da bu armağanı kazanamayanlardan söz açacağız. Sait Faik'in kişiliğini dilimizin döndüğü, gücümüzün yettiği kadar imkânların da müsaadesi nisbetinde anlattıktan sonra, sanıyorum ki, vardığımız bir nokta mevcuttur. Önce Sait Faik'in kim olduğu noktasında iyi kötü bir fikir sahibiyiz. Sonra O Sait Faik'in adını taşıyan armağanın daha iyi yazanlar mevcutken, kötü yazanlara verildiğini ileri sürüyoruz. O halde....

O halde, önce iyi yazdıklarınızı söylediğimiz Nezihe Meriç'in ve Özcan Ergüder'in sanatlarından söz açacağız. Sonra da pek hikâye yazmak sanatından haberdar olmıyan, 1957 yılı Sait Faik armağanı sahibinden...

Biri tedirgin kişileri, bozuk düzen yaşayışları, savruk ve yıkılmış kişileri ile Sait Faik'ten öyle kilometrelerce uzakta olmıyan, diğeri konularına bir bilim adamı dikkati ile eğilmiş, bir takım verilerden faydalanarak, asla şiirli değil, fakat batılı anlamda metodik araştırmalara giren iki ayrı kutbun iki iyi hikâyecisi.. Nezihe Meriç ve Özcan Ergüder... Eğer Sait Faik armağanını "zaman içinde devam eden Sait Faik" diye tanımlarsak, armağan Nezihe Meriç'e verilmeliydi. Yok eğer yılın en iyi, en batılı hikâye kitabına vereceksek, Özcan Ergüder'e...

Diğer taraftan yazdığı kitabı, gene yazdığı bazı makalelerde ileri sürülen değer ölçüleri ile mahkûm edebileceğimiz, bazı şiirler yazdığı bilinen bir başkası.... İşte armağan da bu "bir başkasına veriliyor."

O halde ortada, hadise bu sefer haksızlık demiyelim, her halde taraf tutma da değildir, bir yanılma, bir yanlışlık, bir isabetsizlik mi mevcut? Biz bunu iddia ediyoruz.

FORUM okuyucularına Sait Faik'ten bahsettik. Edebiyatımızın içindeki yerine kısaca temas ettik. Bundan sonraki yazımızda kısaca kaybedenlerden ve kazananlardan söz açacağız. Böylece geçen yazımızda da dediğimiz gibi, bir yanılmalar bütünü halinde sürüp giden bu armağanın sadece bu yılını ele alıp görüşlerimizi ispatlamaya çalışacağız. Yani lafımızı, yazımıza başlarken okuduğunuz başlığa getirip bırakacağız: "Sait Faik armağanı yahut kaybeden kazanıyor."

Ankara Devlet Konservatuvarı

Bedi SEVİN

19 Haziran çarşamba günü Ankara Devlet Konservatuvarında diploma töreni yapıldı. Bu yıl, beşi yaylı çalgılardan, biri piyanodan, ikisi nefesli çalgılardan, altısı baleden ve beşi tiyatrodan olmak üzere tam 22 genç mezun olmuştur. Okulu bitiren öğrencilerin verdiği konser bizi üzüntüye boğdu. Herhalde Devlet Konservatuvarı, kurulduğu gündənberi bu seviyeye düşmemiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş yanlış bir orkestra oturuşu, kapalı piyanoyla iki kolay parçanın sıradan çalınışı, düşe kalka birer küçük fagot ve klarinet konseri, peslerde ses yerine garip hırıltılar çıkaran bir kuartet. Biz, diploma törenlerinde orkestra eşliğiyle konsertolar çalındığını, müzik yapıldığını hatırlarız; bu kadar kötü bir "amatör" konseriyle karşılaşınca nasıl üzülmiyelim, nasıl sıkılmıyalım. Çok değerli bir piyano öğretmeni olan sayın Fuat Turkay, müdürlükte başarı kazanamamıştır. Bütün suçun kendisinde olmadığını biliyoruz. Herşeyden evvel Konservatuvarın eğitim kadrosu yetersizdir; öğretmenler hem "akademik kariyer" ister, hem kitap yazmaz. Çocuklar, yüksek kısımdan diploma aldığı halde müziğin temel bilgilerine bile sahip değildir. Okuyucularım, bu sütunlarda benimle tartışırken staccato'ya, legato'ya, portamento'ya nüans diyen, Mozart ve Bach'ın duygulu çalınmıyacağını iddia eden ve "üç çizgili do" nun ne olduğunu bilmiyen meşhur baş rejisörü herhalde unutmamıştır. Ayrıca Konservatuvarında tatbik edilen eğitim sistemi de yanlıştır. İşte, bir müdür bu noktaya kolayca tesir edebilir zannediyorum. Dokuz yıl içinde öğrencilere sağlam bir müzik kültürü verilmeli ve kendi kendine çalışmanın yolları öğretilmelidir. Yıllardanberi, diplomayı eline alan sanatçının çalgısını elinden bıraktığını görüyoruz. Ne yazık ki Konservatuvar, müzisyen değil de sıra çalgıcıları yetiştirmektedir. Bir konservatuvar ki korosu bulunmaz, orkestrası bulunmaz, nerede görülmüştür? İyi bir idareci bütün bunları kolayca halledebilir. Örnek mi istiyorsunuz? İşte Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü. Eğitim süresi üç yıl olan bu okulda Prof. Zuckmayer her yıl yeni öğrencilerle yeni bir koro kurar ve birbirinden güzel konserler verir. Ayrıca, bu okuldan mezun olan gençlerdeki müzik aşkı da zikre değer. Gazi Eğitim Enstitüsü korosundan vazgeçtik, acaba Konservatuvarında neden Sivas'ın Yıldızeli ilcesindeki Pamukpınar İlk Öğretmen Okulu öğrencilerinin korosu gibi bir koro kurulamaz, onu

merak ediyoruz. Yıldızeli ilcesine Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu bir müzik öğretmeni gitmiş ve hemen çevresinde köylü çocuklarıyla bir sanat hareketi yaratmıştır. Buna mukabil bir Konservatuvarı, iki orkestrası olan Ankara'da yarisından fazlası amatör ve birinci kemancısı Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu olan Helikon Kuartetinden başka oda müziği teşekkülü yoktur. Arada sırada dört kişi toplanır, provasız eser çalmakla övünür ve ilk konserlerinden sonra kavga ederek dağılır.

Bayrak çoktan Konservatuvarın elinden düşmüş, Gazi Eğitim Enstitüsünün eline geçmiştir. Bu gidişle ya bu kurumun bütün eğitim sistemini yeni baştan gözden geçirerek seviyesini yükseltmek, ya da ismini değiştirmek gerekecek; nerede Atatürk'ün kurduğu "Ankara Devlet Konservatuvarı", nerede 1957 nin "Müzik Okulu."

Solfasol Konservatuvarı Müdürünün Nutku

"Muhterem Maarif Vekili, muhterem misafirlerimiz,

Bugün burada okulumuzu bitirmeye muvaffak olan genç sanatçılara diplomalarını vermek üzere toplanmış bulunuyoruz. Bu vesile ile, sene başında Patagonyadan getirtmiş olduğumuz Taça marka 300 piyanonun dünyada eşi bulunmadığını söylemek isterim. Geçen gün mektebimizi ziyaret eden Tanganika elçisi ile eşi bu kadar güzel sesli sandık görmediklerini söylediler ve hayretlerini ifade ettiler. Esasen bütün ecebiller piyanolarımıza hayran olmaktadır. İdaremiz, bu hassas cihazların bakımı için en sıkı tedbirleri almıştır. Bu tedbirler meyânında, talebelerin piyanoları ancak 23 nisan günleri çalmasına izin verilmekte, sair günler kapaklar kilitli tutulmaktadır. Ayrıca Liszt gibi vahşi bes tecilerin eserlerini bu piyanolarda çalmak yasaktır. Öğrencilere, çalışırken ya sağ, ya sol ellerini kullanmaları sıkı sıkıya tenbih

Ş A R K
ve
G A R P

Necati A. MUSTANOĞLU

Ankara'daki bütün kitapçılarda 5 Lira fiyatla satılmaktadır. Okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz.

edilmiştir. Tuşlara iki elini birden sürenler, hele dört elle piyano çalmıya kalkışanlar derhal mektepten kovulmaktadır. Bu şartlar altında muhafaza edilen piyanolarımız, bugün Paris Konservatuvarındaki emsalinden bile iyi durumdadır; onun için Solfasol Konservatuvarının Paris Konservatuvarından çok daha üstün olduğunu kemali iftiharla iddia edebiliriz. Konuşmama burada son verirken yakında 100 adet de Stradivarius marka kemanla elliye elli ebadında bir çelik kasa getirteceğimizi müjdelerim."

Wagner Festivali

Ankara Radyosu, her hafta perşembe günleri saat 22.00-22.45 ve 23.00-24.00 arasında tam bir opera yayınlamaktadır. 11 Temmuz perşemdeden itibaren bu saatte Richard Wagner'in dör operalık "Nibelungen'in Yüzüğü" efsanesi takdim edilmeye başlanacaktır. Ren Altının iki buçuk saat, Walküre, Siegfried ve Götterdaemmerung en aşağıdan dörder saat sürdüğüne göre Ankara'daki Wagner "Ring" festivalinin onbir-oniki hafta devam edeceğini tahmin ediyoruz. Operaları sıra ile İlhan Mimaroglu ve Faruk Güvenç izah edecektir. Eserler yayınlanmadan evvel, 11 Temmuz perşembe günü saat 21.30 daki "Müzikseverin Köşesi" programında Faruk Güvenç tarafından Nibelungen efsanesi ve Wagner'in sözü geçen dört operası hakkında etraflı bir konuşma yapılacaktır. İlgili okuyucularımıza, Ankara Radyosunun bu önemli yayını kaçırmamalarını tavsiye ederiz.

TIYATRO

Perdeler Kapandı

Güner SUMER

Bir tiyatro mevsiminin daha sonuna geldik. Tiyatrolar ışıklarını söndürdüler, perdelerini kapadılar. Bu daha böyle bir dört ay sürüp gidecek. Tiyatro mevsimini bitirdiğimiz şu günlerde dönüp geriye, koca bir mevsim boyunca seyrettiğimiz oyunlara bakıyoruz...

Önce Küçük Tiyatrodan başlayalım. Küçük Tiyatronun sahnesi, bu yıl yerli oyunlara ayrılmıştı. Bu sahnede dört yerli yazarın dört oyunu ramp aydınlığına çıkarıldı. Küçük Tiyatro, perdelerini Orhan Asena'nın "Korku" adlı oyunuyla açtı. Genç yazar, bu oyunda kişiöğlundaki "Korku kavramı" üzerinde duruyordu. Ne var ki oyundaki teknik yoksunluğu bu psikolojik kavramın seyirciye verilememesine yol açtı. Oyun boyunca "korkuyorum" diye inleyen bir adam, bu psikolojik kavramın seyirciye verilebilmesi için yeterli değildi. Yazarın indirect anlatıma gidemesi oyunun çökmesine yok açtı. Ayrıca

Bay Asena'nın "zaman ve yer dışında" kurduğu oyunun yönetenler tarafından bir zaman içine oturtulması "Korku" nun çevresinde gürültülerin kopmasına yol açtı. Oyunda yönetim ve oyun yönünden söyle-
necek hiçbir özellik de yoktu.

Küçük Tiyatro'da seyrettiğimiz ikinci oyun bu yıl yitirdiğimiz Reşat Nuri Güntekin'in "Bu Gece Başka Gece" siydi. Değerli romancıyı yitirdiğimiz günlerde böylesine güçsüz bir yapıyla karşılamak bizi üzdü.

Yılın üçüncü yerli oyunu Turgut Özakman'ın "Tufan"ıydı. "Tufan" bu yılın seyrettiğimiz en iyi yerli oyunuydu. Özakman'daki batılılaşma ve avant-garda yönelme çabası da sevindiriciydi. Nevar ki, Özakman'ın bu oyunu da öteki oyunları gibi sâdece umut vericiydi. Saim Alpago "Tufan"da bu yılın en güçlü yönetimini verdi. Bay Alpagon'un yönetimindeki yerini bulmuş fantastik yön alkışlanmaya değerdi. Ayrıca "Tufan" Devlet Tiyatromuzda yıllar yılı geri plânda kalmış bir oyuncuyu, Bay Ali Algin'ı ham rolüyle tiyatromuza kazandırdı.

Cevat Fehmi Başkut'un İstanbul'dan kovalanan Kleopatra'nın Mezarı solugu mevsimin son oyunu olarak Küçük Tiyatrodada aldı. Bu oyun tiyatro sanatımızı içten içe yiyen şarklı zevkin tam anlamıyla mezar taşıydı. Aydın seyirci tarafından protestoyla karşılandı.

Büyük Tiyatro'da da bu yıl dört oyun gördük.

Türk Tiyatro Klâsikleri diye bir şeyin varlığında ayak direyen tiyatro yönetmenleri, bu yıla da şair-i âzam Abdülhak Hâmit'in ünlü "Finten"ini sahneye koyarak başladılar. Hâmit bile bu oyunu oynamak için değil okunmak için yazdığını söylemişti. Gerçekten de hiçbir sahnenin olanakları "Finten"i koyabilmek için yeterli değildi. Bütün bunlara boş verildi. İlk iş olarak Finten, Ahmet Muhip Dranas eliyle Hâmid'in olmaktan çıkarıldı. Sonra da büyük dekorlar içinde Bay Mâhir Canova ve Bayan Yıldız Akçan'ın gayretli yönetim ve oyunlarıyla bir kısım seyircinin gözlerini boyayabilecek hale getirildi. Ama sonuçta aydın seyirci yine de "Türk Tiyatro Klâsiklerinin varlığı düşününe getirilemedi.

Büyük Tiyatrodaki ikinci oyun bu yılın en çok alkış ve iyi kritik toplayan oyunuydu. N. Richard Nash'in "The Rainmaker - Yağmurcu" su bunu gerçekten haketti. Bu oyuna son yıllarda Avrupa tiyatrolarının repertuarlarında sık sık rastlanıyordu. Devlet Tiyatromuz da "Yağmurcu" yu repertuarına almakla yerinde bir davranış yapıyordu. Oyunu sahneye Bay Mahir Canova özelliiksiz bir mizansen içinde koymuştu. Yazarın dediğini en kısa yoldan seyirciye aktarabilmek ereği içinde çalışmıştı. Bunda da fazlasıyla başarı kazanmıştı. Yedi kişilik kadro başta Müşfik Kenter, Yıldız Akçan, Nihat Akçan olmak üzere ansamble olarak son yılların en güzel oyun örneğini verdi.

Yağmurcu'nun getirdiği serinlik uzun sürmedi. Üçüncü oyun olarak seyrettiğimiz "Çöpçatan" her yönüyle başarıdan uzaktı. Evet, gerçi oyun, "Bizim Şehir" ya-

zarı Thronton Wilder'indi. Nevar ki, yazarın kendisinin de söylediği gibi bu oyun, onun en zayıf yapıtıydı. Önce oyunu "Yonkers Tecimevi" adıyla kaleme almış sonra da beğenmeyip yaptığı düzeltmelerle "Muc-hmaker" adıyla yeniden ortalığa sürmüştü. "Çöpçatan" Devlet Tiyatromuzda da alaturka bir hava içinde oynandı. Melek Ökte, Ragıp Haykır ve Yalın Tolga'nın oyunları biraz da olsa yüzeyin üzerine çıkabiliyordu.

Mevsimin Büyük Tiyatro'daki en son oyunu "Ondine" yine Ankara şehrine tiyatro havasını estirdi. Yapıt olarak "Ondine" bu yılki repertuarın en güçlü oyunuydu. J. Giraudoux gibi bir yazarın güzelim şiiriyle, gerçeküstü bir atmosfer içinde birtakım gerçekler anlatılmaya çalışılıyordu, "Ondine" de. Yazık ki oyun sahneye konulurken çok yüzeyde kalınmıştı. Cüneyt Gökçer oyunu derinliğine verememişti. Fantazi eksikti. Oyunun ağırlığını taşıyan Ondine'deki bayan Gökçen Hıdır hareketlerde ve sesteki tonda anlama varmıştı. Yazık ki "r" leri çınlatan ve kelimelerin sonları kesik diksyonu oyununa sekte vurdu. Hansun da Cüneyt Gökçer ve peri padişahında Saim Alpago başarılıydılar.

Üçüncü Tiyatro'nun da kısmeti bu yıl kapalıydı.

Bu tiyatro da perdesini George Alxerod'un "The Seven Year Itch - Yaz Bekârı" adlı oyunuyla açtı. Tiyatro yönünden alınca dördüncü sınıf bir Broadway güldürüsü olduğunu göreceğiz. "Yaz Bekârı" yine de bu yıl Üçüncü Tiyatro'da seyrettiğimiz en güçlü yapıtı. Suat Taşer sâdece yazarın dediğini sahneye aktaran bir yönetim yapmıştı. Baş rolün sahibi Bay Asuman Korat rolünün istediğini verdi. Bu oyunun unutulmaz kompozisyonu Dr. Brubaker'le Bay Muammer Esi oldu.

Üçüncü Tiyatro'da seyrettiğimiz Salâh Cimcoz ve C. Esat Arseven'in "Üçüncü Selim"i şimdiye kadar seyrettiğimiz bu türdeki oyunlara bakarak daha bir biyografiden kurtulup aksiyona varabiliyordu. Nevar ki bu oyunda da rastgele gidip gelmelerin dışında yönetim diye bir şey yoktu.

Bu yılın gişeyi hoşnut bırakan oyunu. Edmund Morris'in "Tahta Çanaklar"ı duy-

gulu seyircinin gözyaşı pınarıyla bol bol oynadı. Yaşlı kişilerin dramı diyebileceğimiz "Tahta Çanaklar" ın Lon Dennison'u Yıldırım Önal, Yağmurcu'nun Jimmy'si Müşfik Kenter'den sonra bu yılın en iyi oyunlarından birini verdi. Cüneyt Gökçer'in yönetimi her zamanki gibi özelliiksizdi.

Üçüncü Tiyatro'daki son oyun Fritz Schwiefert adlı bir Alman yazarının neden yazıldığını ve neden Devlet Tiyatrosu repertuarına alındığını anlıyamadığımız basit güldürüşüydü. Oyunu Bay Ertuğrul Ilgin pek baştan savma bir mizansenle koymuştu. Misafir iki kadroyla oynandı. Handan Uran'ın oturmamış oyunu bir yana - ki aynı rolde Yıldız Akçan da başarılı değildi - ikinci kadroyu daha bir sevdik.

Bu yıl Devlet Tiyatrosunun bir de Oda Tiyatrosu açacağını duyunca umutlanmıştık. Bu tiyatrodada avant gard oyunlar seyredeceğimiz söyleniyordu. Kıvançlıydık. Artık bir Williams, bir Ionesco, bir Lorca, bir Neveu bir Adamov seyredilebileceğiz, diyorduk. Ne var ki bu tiyatrodada ilk seyrettiğimiz oyun, "Bir Yastıkta" daha ilk ağızda bütün umutlarımızı suya düşürdü. Bu Jean de Hartog adlı oyun yazarından çok roman yazarı olan bir çağdaş Fransızın oyunuydu. İki kişilik oyunun bir yatak odası esprisinden öteye geçen bir güzel liği yoktu. O da tiyatrosundaki ikinci oyunun da avant gardlıkla bir ilintisi yoktu. Basit bir oyundu. Louis Vernuil'in "Devlet İşleri" Şahap Akalın'ın iyi yönetimi, Gökçen Hıdır, Nuri Altınok ve Şahap Akalın'ın oyunları ile seyredilebiliyordu, o kadar..

Oda Tiyatrosundaki son oyunda "Deal M For Murder - Cinayet Var" adlı bir polisiye hikâyeydi. Bu oyunun tek başarısı Polis Müfettişindeki Nihat Aybars'ın ince nüanslarla örülmüş oyunuydu.

Sonuç olarak dört sahnede oynanan onbeş oyun içinde bize bütün yönleriyle tiyatroyu verebilen iki oyun seyrettik.. Yağmurcu ve Ondine..

Pek kıvanç verici bir yıl geçirmedik tiyatro yönünden. Ne var ki bu arada bir "Bölge Tiyatroları seferberliği'nin faydalarını da yadsımamak gerek.. Perdelerin yeniden açılışını umutla bekliyeceğiz.

T. C.

Ziraat Bankası

Yurt içinde 532 Şube ve Ajansı, dünyanın her tarafındaki muhbirleriyle sayın müşterilerinin emrindedir.

Vadeli, vadesiz tasarruf hesapları
1957 ikramiye tutarı

2.000.000 Liradır.

BU ZENGİN PLÂNDAN

Gayrimenkuller, dolgun para ikramiyeleri, eşya, traktör, ziraat aletleri bulunmaktadır.

daima emrinize amadedir

Sahip ve Yazı İşleri Müdürü
Nilüfer YALÇIN

Sekreter:
Orhan BALI

İdarehane: Büyük Han, No. 55
Yenişehir - Ankara

Tel: 27531

Haberleşme Adresi:
Posta Kutusu 131 - Ankara

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik
T.A.Ş. - Denizciler Caddesi Saka
Han, alt kat — Ankara

Motorlu vesait kullananlar BP servis istasyonlarında geniş imkânlarla malik ve cihanşümül şöhreti olan bir şirketin dünyaca tanınmış mamullerinden ve servisinden faydalanabilirler.

Arabanızdan daha iyi randıman almak için

BP Energol
"Visco - Static"

—her mevsime uygun motor yağı, aşınmayı %80'e kadar azaltır

BP Energol

—5 defa rafine edilmiş motor yağı

BP Benzini

—daha tatlı, daha yüksek randıman sağlar

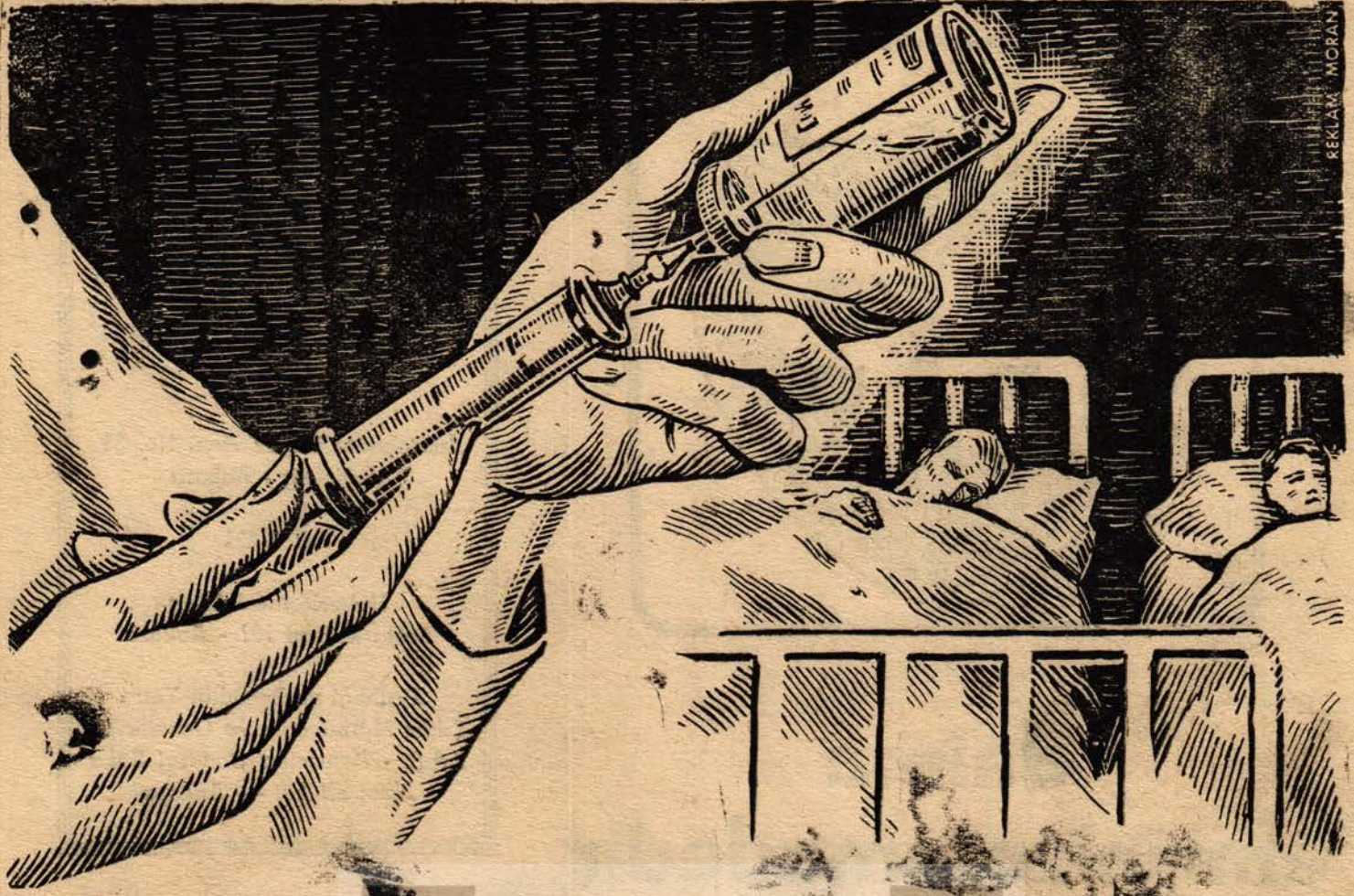
Yeşil Sarı

BP şildi British Petroleum Company Limited'in cihanşümül teşkilâtının timsalidir

FORUM OKUYUNUZ.

REKLAM MORAN

Hastanızın Hayatı Sizin Elinizdedir

Binlerce benzeri gibi, hastanız da çok tehlikeli bir ameliyat geçirmiş bulunuyor. Anestezinin tesiri altında odasına götürüldüğü andan itibaren hayatı bünyesinin tabii mukavemetiyle sizin gibi, iyi yetişmiş bir hemşirenin ellerine tevdi edilmiş bulunmaktadır.

Doktorun verdiği talimat daire-sinde muayyen zamanlarda hastanızın nabzını kontrol edecek, ateşine bakacak, ağrı dindirici ilâçlarla antibiyotik iğnelerini yapacaksınız. Tansiyon düşüklüğü ile moraran turnakların ifade ettiği tehlikeyi bildiğiniz için, bu gibi vaziyetlerde derhal

doktora haber vereceksiniz. Hasta anestezinin tesirinden kurtulmaya başlayınca tatlı sesinizle teskin ederek maneviyatını yükselteceksiniz. Hastanızın yemeğini yedirecek, temizliğini temin edecek ve büyük bir dikkatle sıhhatında vuku bulacak tahavvül ve inkişafarla alâkadar olacak ve verilen ilâçları muntazaman kaydedeceksiniz.

Başarılı bir ameliyattan sonra bu gibi çeşitli tıbbî teferruatın tatbikinde gösterilecek itina ve bilgi derecesi çok defa bir hayatın kurtulmasını temin eder.

Ameliyatı takip eden tehlikeli

devrede ancak derin bir mesuliyet hissi taşıyan ve anlayışla hareket eden iyi yetişmiş bir hemşire hastaya başarı ile bakabilir.

ÇALIŞMAK İSTİYOR MUSUNUZ ?

Türkiye'de bugün 3.000 mevcuda mukabil 30.000 hemşireye ihtiyaç vardır. Kadının yüksek meziyetlerinden faydalanan bu mesleğe girmekle rakipsiz ve mizacınıza en uygun bir işe atılmış olursunuz. «Hemşire olabilir miyim?» broşürümüzü isteyiniz.

E. R. Squibb and Sons ilâçlar A. O., Levent, İstanbul

SQUIBB

İLÂÇLARI
1858 DENBERI

Hemşire Doktorun Sağ Koludur